

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİM ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİM BİLİM DALI

ALGILANAN ANNE BABA TUTUMLARININ
ERGENLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Semra ÇETİNKAYA

İstanbul
Şubat – 2019

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİM ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİM BİLİM DALI

ALGILANAN ANNE BABA TUTUMLARININ ERGENLERDE
AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Semra ÇETİNKAYA

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

İstanbul
Şubat –2019

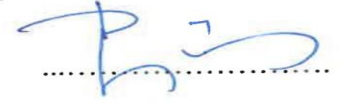
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

Üye Dr. Öğr. Üyesi Turgay ŞİRİN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Besra TAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi hazırladığım “Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle İlişkisinin İncelenmesi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

İmza

SemraÇetinkaya

ÖNSÖZ

Akıllı telefonların günümüzde zaruri bir ihtiyaca dönüştüğü zamandayız. Sağladığı faydaların yanı sıra gün geçtikçe artan bir tehlikeyi de beraberinde getiren akıllı telefonlar bağımlılık derecesiyle anılmaya başlanmıştır. Toplumun her kesiminde yaygın bir şekilde kullanılan akıllı telefonların özellikle gençler tarafından bağımlılık seviyesindeki sorunlu kullanımıyla sıkça karşılaşmaktayız. Akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili ülkemizde çok sayıda araştırmanın olduğu görülmektedir. Ergenlerde algılanan anne baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Öncelikle; danışmanım olarak tez süresince bilimsel gelişime bilgisi ve deneyimiyle destek olan, benden yardımlarını esirgemeyen, bana yol gösteren ve her daim motive eden çok kıymetli hocam Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU' na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca SPSS Programı veri analizinde yardımını esirgemeyen Doç. Dr. Hakan AKÇAY' a teşekkürlerimi sunarım.

Bu yola çıkmama vesile olan ve her aşamasında yanımda olan ve yardımını esirgemeyen, beni yüreklendiren, bana mutluluk aşılayan ve hayatımı güzelleştiren Hüseyin ÇETİNKAYA' ya tüm kalbimle teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca desteklerini benden esirgememiş, bana güvendiklerini her zaman hissettirmiş, üzerimde emeği bulunan çok değerli aileme ve Zehra TOPKAYA' ya teşekkür ederim.

ÖZET

ALGILANAN ANNE BABA TUTUMLARININ ERGENLERDE AKILI TELEFON BAĞIMLILIĞI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Semra Çetinkaya

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

Şubat – 2019, 101+x sayfa

Bu araştırma ile amaçlanan, akıllı telefon kullanımını, bağımlılığa dönüştüren bazı kullanım alışkanlıklarını belirlemek ve aynı zamanda anne baba tutumu ile olan ilişkisini ortaya koymaktır.

Algılanan anne baba tutumu ile akıllı telefon bağımlılığı tek tek kişisel bilgi çizelgesindeki değişkenler (yaş, cinsiyet, anne – baba eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi ve akademik başarı) arasındaki ilişki açısından da analiz edilmiştir. İlişkisel tarama modeline göre desenlenen bu çalışmanın örneklemini, İstanbul İli Bakırköy İlçesi'nde öğrenim görmekte olan toplamda 270 (119 kadın; 151 erkek) lise öğrencisinden oluşmaktadır. Bu çalışmada, şu ölçekler kullanılmıştır. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) (Yılmaz,2000:160-172), Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği (Noyan ve arkadaşları, 2015, 73-81). Araştırma sonucunda; akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinden elde edilen ortalama puanları, cinsiyete göre kadınların erkeklere göre daha fazla akıllı telefon bağımlılığına sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca yaş ve akademik başarı düzeylerine göre anlamlı derecede farklılaştığı tespit edilmiştir. Anne baba tutum ölçeğinden elde edilen ortalama puanlar, akademik başarı değişkenine göre fark anlamlı bulunmuştur. Anlamlı bulunan grup kendilerini yeterli derecede iyi görenler ile iyi görmeyenler arasındadır. Kişisel bilgi çizelgesinin yaş ve cinsiyet değişkenleri göz önüne alındığında anne baba tutum ölçek sorularına verdikleri cevaplar neticesinde ergenler yaş arttıkça anne babalarının tutumlarını daha otoriter ve izin verici / ihmalkar buluyorlar. Ergenler cinsiyet değişkenine göre ise ailelerini erkekler kadınlara göre daha izin verici/ihmalkar algılıyorlar.

Anahtar Sözcükler: Akıllı Telefon, Anne - Baba Tutumu, Ergen

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED SMARTPHONE ADDICTION OF ADOLESCENT PARENTS OF THE PERCEPTION OF MOTHERS

Semra Çetinkaya

Master, Family Counseling and Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

February – 2019, 101+x page

The aim of this study is to determine the usage habits of smartphone usage which transforms into addiction and to reveal the relationship between parental attitude and parenting.

The perceived parental attitudes and the smartphone dependence were also analyzed in terms of the relationship between the variables (age, gender, parental education level, family income level and academic achievement) on the individual personal information chart. The sample of this study, which was designed according to the relational survey model, consisted of 270 (119 girls; 151 boys) high school students studying in the Bakırköy district of Istanbul. In this study, the following scales were used. Parents' Attitudes Scale (ABO) (Yılmaz, 2000:160-172), Smart Phone Addiction Scale (Noyan et al, 2015:73-81). As a result of the research; According to the gender average scores obtained from smart phone dependency scale, women have more smart phone dependency than men. In addition, it has been determined that it is significantly different according to age and academic achievement levels. The mean scores obtained from the parents' attitude scale were found to be significant according to the academic achievement variable. The meaningful group is among those who do not see well with those who see themselves well enough. When the age and gender variables of the personal information table are taken into account, the responses of the parents to the attitude questions of the parents find that their parents are more authoritarian and allow / negligent as their age increases. According to gender, adolescents perceive their families more permissive / negligent than boys.

Key Words: Smart Phone, Attitude of Mother - Father, Adolescent

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	x
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	4
1.2. Amaç.....	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Varsayımlar.....	8
1.5. Sınırlılık.....	8
1.6. Tanımlar.....	9
İKİNCİ BÖLÜM	10
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Bağımlılık Nedir?.....	10
2.2. Teknoloji Bağımlılığı Nedir?.....	12
2.3. Ekran Bağımlılığı Nedir?.....	14
2.4. İnternet Bağımlılığı Nedir?.....	14
2.5. Akıllı Telefon Nedir?.....	19
2.6. Akıllı Telefon Bağımlılığı Nedir?.....	21
2.7. Tutum.....	26
2.8. Anne – Baba Tutumları.....	27
2.8.1. Anne – Baba Tutumlarına Yönelik Yaklaşımlar.....	29
2.8.1.1. Otoriter.....	29
2.8.1.2. Demokratik.....	30
2.8.1.3. İzin Verici.....	30
2.8.1.4. Bilgili, İlgili Aile.....	30

2.8.1.5. Sert ve Sıkı Aile	30
2.8.1.6. Gevşek Aile	31
2.8.1.7. Tutarsız Aile	31
2.8.1.8. Boşlayan – İhmal Eden Aile.....	31
2.8.2. Demokratik (Destekleyici) Tutum	31
2.8.3. Baskıcı – Otoriter Tutum	33
2.8.4. İzin Verici / Müsamahakar Tutum (Aşırı Hoşgörülü Tutumu).....	34
2.8.5. Aşırı Koruyucu Tutum	35
2.8.6. İzin Verici / İhmalkar Tutum (İlgisiz Aile Tutumu).....	37
2.9. Anne – Baba Tutumlarının Ergen Üzerindeki Etkileri.....	39
2.10. Anne Baba Tutumlarının Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisi.....	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	44
YÖNTEM.....	44
3.1 Araştırmanın Modeli	44
3.2 Evrem ve Örneklem.....	44
3.3 Veri Toplama Araçları.....	48
3.3.1. Kişisel Bilgi Çizelgesi.....	48
3.3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	48
3.3.3. Anne – Baba Tutum Ölçeği	49
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	50
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	51
BULGULAR.....	51
4.1. Araştırmanın Ölçekleri ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama, Standart Sapma Değerlerine İlişkin Bulgular	51
4.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Katılımcıların Cinsiyetine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	52
4.3. Anne – Baba Tutumları Katılımcıların Cinsiyetine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?.....	60
4.4. Araştırmanın Temel Sorusuna İlişkin Bulgular.....	67
BEŞİNCİ BÖLÜM	72
TARTIŞMA VE YORUM.....	72
5.1. Sonuç ve Tartışma	72

<u>5.1.1. Akıllı Telefon Bağımlılığının Bağımsız Değişkenlerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar</u>	72
<u>5.1.2. Anne – Baba Tutumları Bağımsız Değişkenlerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar</u>	76
<u>5.1.3. Araştırmanın Temel Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar</u>	77
<u>5.2. Öneriler</u>	79
KAYNAKÇA	80
EKLER	96
EK – 1	96
KİŞİSEL BİLGİ ÇİZELGESİ	96
EK – 2	97
ANNE – BABA TUTUM ÖLÇEĞİ	97
EK – 3	100
AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ	100

TABLolar LİSTESİ

Çizelge 3.2.1: Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	45
Çizelge 3.2.2: Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri	45
Çizelge 3.2.3: Anne Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	46
Çizelge 3.2.4: Baba Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	46
Çizelge 3.2.5: Ailenin Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	47
Çizelge 3.2.6: Akademik Başarı Seviyesi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	47
Çizelge 4.1.1: ATBÖ ve ABTÖ İçin Betimsel İstatistikleri.....	51
Çizelge 4.2.1: ATBÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	52
Tablo 4.2.2: Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 4.2.3: Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Analiz Sonuçları.....	54
Tablo 4.2.4: Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	55
Tablo 4.2.5: Baba Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 4.2.6: Ailenin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 4.2.7: Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	58

Tablo 4.2.8: Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Testi Sonuçları.....	59
Tablo 4.3.1: Cinsiyet Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının T Testi Sonuçları.....	60
Tablo4.3.2: Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 4.3.3: Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Analiz Sonuçları.....	62
Tablo4.3.4: Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	63
Tablo4.3.5: Baba Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	64
Tablo 4.3.6: Ailenin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	65
Tablo 4.3.7: Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	66
Tablo 4.3.8: Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Testi Sonuçları.....	67
Tablo 4.4.1: Yaş ve Cinsiyet Değişkenine Göre Anne Baba Tutum Ölçeği Puanları Ki-Kare Sonuçları.....	68
Tablo 4.4.2: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle İlişkisinin Analiz Sonuçları - 1	69
Tablo 4.4.3: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle İlişkisinin Analiz Sonuçları – 2	70
Tablo 4.4.4: Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle İlişkisinin Korelasyon Değerleri.....	70

KISALTMALAR LİSTESİ

ABTÖ.....: Anne Baba Tutum Ölçeği

ATBÖ.....: Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği

DSM.....: Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı

TÜİK.....: Türkiye İstatistik Kurumu

SPSS.....: Statistical Package for Social Sciences

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ve her geçen gün ilerleme kaydetmesiyle birlikte, akıllı telefonlar hayatımızda oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Günümüzde akıllı telefon kullanım oranları giderek artmaktadır. Bunun en başlıca sebebi ise akıllı telefonların bilgisayarın yapabildiği her şeyi yapabilecek donanıma sahip olmasıdır. Akıllı telefonlar; boyutunun küçük olması, taşınmasının kolay olması ve neredeyse sınırsız ağ bağlantısının olması nedeniyle oldukça yaygın kullanıma sahiptir. Akıllı telefonlarda; görüntülü konuşma, internet, fotoğraf makinesi, video çekimi, sosyal medya uygulamaları, navigasyon gibi birçok özelliğin olması ve alış-veriş, banka işlemleri, haber takip edebilme, mail yazma gibi imkânlar sunabilmesi insan hayatını kolaylaştırmaktadır.

Akıllı telefonların en önemli özelliklerinden birisi de internet erişimine sahip olmasıdır. Akıllı telefonlar internet bağlantısı vasıtasıyla her yerde ve zamanda istenen uygulamalara ulaşabilir duruma gelmiştir. Bu durum akıllı telefonların cazibesini artırmaktadır. İnternet, günümüzde küreselleşen dünya için oldukça önemli bir konuma sahiptir. İnsanlar internet üzerinden alışveriş yaparken; tatillerini nerede ve nasıl yapacaklarını detaylı bir şekilde programlaya bilmekte, mesajlaşma ve görüntülü konuşma aracılığıyla sevdiklerinden haberdar olmakta, yine eğlence, oyun gibi ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilmektedir. Dolayısıyla Akıllı telefonlardan internete erişmek akıllı telefonların bu denli yaygınlaşması ve kullanışlı olması açısından önem arz etmektedir.

Her geçen gün katlanarak artan kullanım oranları için; Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2017 yılında yaptığı Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasına göre cep telefonu/akıllı telefona sahip olma oranı %96,9'dur. 2004 yılında cep telefonu kullanma oranı %53,7 olduğu, 2015 yılında ise %96,8'e yükselerek 13 yıl içinde cep telefonu kullanımında %100'e yakın bir artış olduğu görülmektedir.

Bilhassa ergenlerin içinde buldukları gelişim evresi göz önüne alındığında akıllı telefon bağımlılığı kritik bir önem arz etmektedir. Ergenler, teknoloji ile daha fazla alakadar oldukları için akıllı telefonları diğer yaş gruplarına göre daha çok kullanmaktadırlar.

Erikson'a göre ergenlik dönemi, “Ergenlerin kimlik oluşturdıkları ve bu kimliği oluştururken de çevresel etkilere en açık oldukları psikososyal gelişim dönemidir.” (Doğan ve diğer., 2008: 108).

Aile toplumun en küçük yapı birimidir ve bu yapı içerisinde rol dağılımı, anne-babanın tutumları çocukların sorunlu davranışlara eğiliminde oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Kişinin sosyal tutumlarının olumlu yönde ilerlemesinde ailenin mühim bir yeri vardır. Çünkü çocuğun sosyalleşmeye adım attığı ilk yer aile kurumudur. Sosyalleşmede adaptasyon problemi yaşayan çocuklar ekseriyetle başarısız ebeveyn-çocuk ilişkisinin sonucudur.

“Ana babaların çocuklarına karşı tutumları çocukların yetişkinlik yıllarında uyumlu-uyumsuz, içedönük-dışadönük, bağımlı-özerk olmaları gibi kişilik özelliklerini büyük ölçüde etkiler” (Özgüven,2001:209).

Çocuğun şahsiyet gelişiminin birincil etmeni anne baba tutumlarıdır. Çocuğun aile fertleriyle olan münasebeti, diğer kişilere, objelere ve tüm hayata karşı takındığı tavırların özümsemiği davranış ve tutumlarının kaynağını oluşturur. Aile bununla birlikte çocuğa aile ve sosyal yaşamın bir ferdi olduğu şuurunu aşılır ve uyum şekillerinin temelini atar (Yavuzer, 1998:139).

Young (2004:402-415) ergenlerde internetin olumsuz kullanımına sebep olan etkenler arasında; ailenin herhangi bir kontrol veya denetim olmaksızın gencin internette vakit geçirmesine müsamaha göstermesinin de mühim bir etken olduğunu belirtmiştir. Bilhassa ergenler, içinde buldukları dönemin özelliklerinin de tesiri altında oldukları için internetin sorunlu kullanımının yaygınlaşması açısından önemli bir tehlike grubunu meydana getirmektedirler. Erikson'a göre, “ *herhangi bir dönemde karşılaşılan gelişim karmaşasının çözümlenememesi, sonraki dönemlerde gelişim görevlerinin kazanılmasında sorunlara neden olabilmektedir*”.

İnsanların oldukça fazla ve bilinçsizce akıllı mobil telefon kullanmaları, telefon olmadığına gereğinden fazla kaygı yaşamalarına neden olmaktadır. Aşırı akıllı telefon kullanımı yeni bir fobi teriminin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Nomofobi, İngilizce nomophobia (NO MOBILE PHOBIA denir. Phobia İngilizce şiddetli korku anlamına gelmektedir.) kelimesinden doğan ve klinik psikolojide bireyin mobil cihazına erişemediğinde veya mobil cihaz üzerinde iletişim kuramadığında yaşadığı istemsiz korku olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Correia, 2015:130-137).

Bu terim ilk olarak 2008 yılında literatüre giriş yapıyor. Aradan geçen 10 yıl içerisinde mobil telefonların gelişmesi ve yerini akıllı telefonlara bırakması ile birlikte bu durum beraberinde akıllı telefon bağımlılığını getirmektedir.

Ülkemizde yapılan istatistiksel verilere göre üniversite öğrencilerinin hemen hemen yarısının nomofobi seviyelerinin ortalamanın üstünde olduğu ve nomofobik hal ve hareketler gösterdikleri saptanmıştır (Yıldırım ve diğ., 2016: 86-95).

Bu bağlamda gençlerde akıllı telefon kullanımının yaygınlaşması, bu kişilerin internet vasıtasıyla sosyalleşmeleri ve dünyaya dair bilgi sahibi olmaları, internetin bireyin yaşamında hayati bir öneme sahip olması giderek artan sorunlara yol açmaktadır. Bu araştırmanın neticesinde gözlemlenen bulgular ergenlerin kontrol dışı akıllı telefon kullanımının ne tür sorunlara ve sonuçlara neden olacağını belirlemektir.

Akıllı telefonların internete bağlanabilme olanağı sonucunda kullanım alanları giderek çoğalmış, istenen yerde denetimsiz serbestlik neticesinde bağımlılıklar meydana gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda bilimsel olarak araştırmaya gereksinim duyulan akıllı telefon kullanımının bağımlılık düzeyine gelmeden önlem alınması gençler ve toplum açısından önemlidir.

1.1.Problem

Teknolojinin, hayatımıza getirdiği kolaylıklar elbette ki yadsınamaz, ne var ki sorunlu ve bilinçsiz kullanım tehlikesinin ciddi boyutlara ulaştığını ve bağımlılık derecesinde bir risk barındırdığını gözler önüne sermektedir.

Özellikle problemlili akıllı telefon kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı gibi terimler son dönemde sıkça duyulmaktadır. Bu bağlamda aşırı ve kontrolsüz kullanım sonucu ortaya çıkan durumun bağımlılık olup olmadığı sorusunu akıllara getirmektedir. Günümüz gençliği teknolojik aletlerin özellikle, akıllı telefonların içinde dünyaya gözlerini açtıkları ve hayatlarının her alanında onlardan destek ve yardım aldıklarından dolayıdır ki, akıllı telefonun olmadığı bir dünyayı tasavvur dahi edememektedirler.

Gençler hoş vakit geçirmek, dinginleşmek ya da insanlarla iletişim amaçlı internete bağlandıkları gibi sıkıntılarında kaçma, yaşadıkları andan kopma, hakiki yaşamdan soyutlanma ve özgür olma gibi sebeplerden ötürü internete girmeyi tercih etmektedirler. Hayatlarına bir getirisi olmayan ve hedefleri dışında, olması, gerekenden fazla internete girildiğinde zarar verebilecek bu davranış şekli zamanla sorunlu kullanıma dönüşmeye başlamaktadır (Ayazve Çakır, 2011: 439 - 448).

Toplum içindeyken insanlarla direkt iletişim kurmakta zorlanan bireyler aynı sıkıntıları internet vasıtasıyla iletişim kurduklarında yaşamazlar. Dolayısıyla cep telefonlarını kullanamadıkları durumlarda dünyayla sosyal bağlarının koptuğunu düşünüp kolaylıkla demoralize olabilirler.

Bu durumun, ergenlerin davranış biçimi, haberleşme şekli, öğrenim etkinlikleri ve dikkat düzeylerine de negatif yönde tesir ettiği görülmektedir. Bunun getirisinde ruhsal ve bedensel bir takım problemler ortaya çıkmaktadır. Kişilerde akıllı telefonun çok fazla kullanımı uyku düzensizliği, başta ağrı, dikkat eksikliği, anımsamada zorlanma, duygu – durum bozukluğu gibi birçok problemlere sebebiyet vermektedir (Augnerve Hacker, 2012: 437-441).

Mobil Telefonlarının fazla kullanılması ciddi bir risk oluştursa da telefon kullanımı önemli bir gereksinim haline dönüşmüştür. Kişiler cep telefonlarını mesleki yaşantılarında, istirahat etme ve sosyalleşmek amacıyla kullanmaktadırlar. Bu sebeple cep telefonlarını her daim açık tutmaya ve dışarı çıkarken yanlarında

taşımaya özen gösterirler. Daima insan ile beraber olan bu aletler alışkanlıklara ve bu alışkanlıkların da ileri boyutu bağımlılığa sebebiyet vermektedir (Wood ve Neal, 2012: 365–374).

Çocuğun ilk ilişki kurduğu, sosyalleşmeyi öğrendiği yer aile ortamında oluşmaktadır. İnsanlarla olan diyaloglar da ailenin tesiri altında gelişim göstermektedir. Zira aile, çocuğun ilk toplumsal tecrübeleri kazandığı yerdir. Çocuğa sergilenen hal ve hareketler, ailenin yapısı, büyüklüğü, gelir düzeyi ve gelişmişlik seviyesi, çocuğun ilk toplumsal tecrübelerini meydana getirir ki bu da ruhsal ve toplumsal gelişimini etkileyecektir (Yavuzer, 1998: 139).

Ergenlik çağı; bedensel, ruhsal, düşünsel ve toplumsal yönlerden bir gelişme ve olgunlaşmanın yaşandığı, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir (Yavuzer, 2000: 262).

Sullivan (1953)'ında dediği gibi, ergenlik çağında sosyal bir varlık olan kişi, yapması gereken vazifeleri ve yükümlülükleri karşılamaya başlamaktadır. Bu zamanlarda ilişki içine girme yetisini geliştirme süreci tamamlanmaktadır (Akt. Gençtan, 2000 :127).

Kuramsal açıdan ciddi bir dönem olan ergenlik çağında içe kapanma oldukça çok görülebilmektedir. Ergenin içe kapanması ya da kendisini tek başınaymış gibi hissetmesi pek çok sebebe dayanıyor olabilir. Ailenin farklı bir yere yerleşmesi, aile içi problemler, ebeveynlerin tutumları, okulda yaşanan sorunlar yalnızlık sebebi olabilmektedir (Tezcan,1992:67).

Bu zamanlarda ebeveynlerin çocuk büyütme tutumları çocuğun şahsiyetini ve hissi gelişimini belirlemektedir (Özgüven, 2001:209). Çocukların dünyaya geldikleri andan itibaren ebeveynleriyle kurduğu ilişki onun ileriki yaşantısında dış dünya ile gireceği ilişkinin temelini oluşturmaktadır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005:67).

Araştırmalarda belirlenmiş pek çok anne baba tutumu bulunmaktadır. Bu bilgiler dahilinde ana baba tutumlarının insanların kişilik gelişimi üzerinde büyük tesiri olduğu ve kişinin erişkinlik yaşantısına yön verebileceği görülmektedir. Bu bilgiler ışığında anne baba tutumları ile ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma ergenlerde görülen akıllı telefon kullanımının, bağımlılığa dönüştüren bazı kullanım alışkanlıklarını belirlemek ve aynı zamanda anne baba tutumu ile olan ilişkisini ortaya koymaktır.

Akıllı telefonların hızlı bir biçimde yaygınlaşması sonucunda gençler üzerindeki tesirlerinin tespit edilmesi ve meydana gelebilecek sorunlu durumların asgari düzeye indirilmesi değerlendirilmelidir. Tubitak'a (2001) göre bu tesirlerin akademik olarak araştırılması ve saha araştırmalarının yapılmasının önemi büyüktür.

1.2. Amaç

Bu araştırmada amaçlanan, akıllı telefon kullanımının, bağımlılığa dönüştüren bazı kullanım alışkanlıklarını belirlemek ve aynı zamanda anne baba tutumu ile olan ilişkisini ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin anne baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada; anne-baba tutumlarının yanı sıra cinsiyet, yaş, anne – baba öğrenim durumu, ailenin gelir düzeyi, ve akademik başarısı gibi değişkenlerin de ergenlerin akıllı telefon bağımlılığını etkileyebilecek faktörler olduğu düşünülmektedir. Ergenlerin algıladıkları ana-baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

Ergenlerin algıladıkları ana-baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı puan ortalamaları cinsiyet, yaş, anne-baba öğrenim durumu, ailenin gelir düzeyi, akademik başarısına yönelik algısı, değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Bu ilişkiyi belirlemek için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasında bir ilişki var mıdır?
2. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı yaş değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı anne öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı baba öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı algıladığı ailenin gelir düzeyi değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Ergenlerin akademik başarılarına yönelik algıları ile akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın nemi

Akıllı telefonların hızlı bir biçimde yaygınlaşması sonucunda gençler üzerindeki tesirlerinin tespit edilmesi ve meydana gelebilecek sorunlu durumların asgari düzeye indirilmesi değerlendirilmelidir. Tubitak'a (2001) göre bu tesirlerin akademik olarak araştırılması ve saha araştırmalarının yapılmasının önemi büyüktür.

Alan yazın'a baktığımızda hem anne baba tutumları hem de akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili ülkemizde ve yurt dışında çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir (zgvn,2001:209; Noyan ve Arkadaşları, 2015:73-81; şendil, 2003:175-176-177). Ancak ulaşılan çalışmalar arasında anne baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan araştırma, bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyerek literatür için önemli veriler sağlayabilecektir. Bu çalışmanın akıllı telefon bağımlılığı ile anne – baba tutumları

arasındaki ilişkiyi belirleyeceği ve ebeveynlerin telefon bağımlılığını önlemek için neler yapmaları gerektiğini anlamalarına yardımcı olacağı düşünölmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin veri toplama araçları olan ‘Anne Baba Tutumları Ölçeği’, ‘Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği’ ve ‘Kişisel Bilgi Çizelgesin de yer alan sorulara içtenlikle ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin ergenlerde algılanan anne – baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı düzeylerini belirlemede yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılık

Bu araştırmanın sonucuna ilişkin genellemeler aşağıda belirtilen sınırlılıklar ile geçerlidir:

1) Bu araştırmada 2017-2018 yılı İstanbul İli Bakırköy İlçesindeki Özel Uğur Temel Liseleri’nden elde edilen verilerle sınırlıdır. Uygulama kolaylığı açısından da bu ilçe seçilmiştir.

2) Bu araştırmanın sonuçları kişisel bilgi çizelgesi, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği, ergenlerde anne – baba tutumları ölçeğinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

3) Verilerin analizinde kullanılan istatistik yöntemler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

1) **Akıllı Telefon Bağımlılığı:** Akıllı telefon kullanıcıların da gereğinden fazla kullanımı hoş görmesi, ruh sağlığının kötüleşmesi, aşırı istek ve denetimsizlik yaşaması, toplumsal ilişkilerin kötüleşmesine karşın geçici zevk duymak için yapılan davranışsal bağımlılık türüdür.

2) **Anne – Baba Tutumları:** Ailelerin tutum, beklenti, hal ve hareketleri ve inanış biçimleri ile alakalı olarak evlatlarını yetiştirdikleri ortam olarak tanımlanmaktadır. (Spera, 2005: 125- 146).

3) **Bağımlılık:** Bağımlılık, bireyin kullandığı bir madde veya yaptığı davranış üzerinde kontrolünü yitirmesi ve onsuz bir hayat sürdürememe halidir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Bağımlılık Nedir?

Bağımlılık, kişinin kullandığı bir madde veya yaptığı davranış üzerinde kontrolünü yitirmesi ve onsuz bir hayat sürdürememe halidir (Dinç,2017). Burada kişi oto kontrolünü kaybederek ona zarar vermesine rağmen, nesneyi kullanmaya veya davranışı sürdürmeye devam etmektedir. Kişi bu nesne veya eylem olmaksızın hayatını sürdüremeyeceğini, verimli olamayacağını ve işe yaramayacağını düşünür.

Bağımlılığı salt bir maddeye bağımlılık olarak indirgemek yanıltıcı olabilir. İnsanların bağımlılık oluşturma durumunu, sadece maddelere değil davranış kalıplarına da aksettirme eğilimi vardır. Davranışsal bağımlılığın kökeninde yineleyen davranışlar yer alır. İnsanın haz duyduğu davranışlar, bu davranış kalıbının ilerlemesine ve alışkanlık haline getirilmesine sebebiyet vermektedir.

Aşağıda yazılan seçenekler akıllı telefon bağımlılığı ve diğer davranışsal bağımlılığı olan kişilerde görülen durumlardır:

- Belirli bir tutum ile fazla meşgale,
- Hakiki dünyadan kopmak veya kendini iyi hissettiren bir duygu ortaya çıkarmak için bu davranışların tekrar edilmesi,
- Davranışlar tekrarlandıkça olağanlaştırılması,
- Kişinin davranışları üzerinde otokontrol sağlamada zorlanması,
- Eylemin hayata geçirilememesi halinde gerginlik, huzursuzluk gibi mahrumiyet belirtilerinin ortaya çıkması,
- Davranışların giderek çoğalması ve işlevselliğin yok olması gibi belirtiler görülmektedir (Noyan, Enez Darçın, Nurmedov, Yılmaz ve Dilbaz, 2015:73-81).

Bağımlılıktan söz edildiği zaman, akla ilk gelen her zaman esrar, sigara, alkol, uyuşturucu gibi kimyasal maddelerin kullanımudur. Çağımızda etrafımızdaki kişilerde alış veriş yapma, para harcama, akıllı telefon, bilgisayar ve diğer elektronik aletlerin kullanımı gibi daha birçok alandaki alışkanlıklarda ve tutumlarda kayda değer değişiklikler gözlenmiştir. Bundan dolayı günümüzde bağımlılık kavramının kapsamı genişlediği için bağımlılık tanımını yapmak oldukça zordur (Kalkan ve Kaygusuz, 2013: 77-80).

Bağımlılık kelimesi her ne kadar fiziki bir sorunu anımsatıyor ise de, zevk duyulan, bununla beraber zarar veren maddelerin her daim tüketilmesi olarak düşünülmektedir. Oysa ki bağımlılık biyolojik olduğu kadar ruhsal ve toplumsal tarafları da olan bir kavramdır. Sigara, alkol, uyuşturucu gibi kimyasal maddelerle beraber davranış temelli yeme bağımlılığı, oyun bağımlılığı, kumar, televizyon bağımlılığı, alış veriş bağımlılığı gibi çeşitli sosyal ve ruhsal kökenli bağımlılıklardan da bahsedilebilir (Kalkan ve Kaygusuz, 2013: 77-80).

Bağımlılık kavramı ile ilgili kaynaklar incelendiği vakit, bağımlılığın madde bağımlılığı ve bir davranışa olan bağımlılık olmak üzere iki ana başlık altında toplandığı görülmektedir. Köknel (1998)'e göre, madde bağımlılığı kişilerin bir gıda maddesi, obje veya uyuşturucu madde karşısında bağımlı hale gelmesidir. Çikolata, çay, kahve gibi gıda maddeleri ya da uyuşturucu, alkol, sigara gibi kimyasal maddeler, madde bağımlılığı başlığı altında araştırılmaktadır. Ne var ki, son dönemlerde yapılan incelemeler bağımlılığın sadece kimyasal maddelerle özdeşleşmediğini, hayata geçirilmediğinde huzursuzluk ve sıkıntı meydana getiren, anın tadını çıkaramamasına sebep olan bazı etkinliklerin de bağımlılık olarak adlandırılmasını ortaya koymaktadır (Wechaler,2016).

Buna benzer bağımlılıklara Davranışsal veya bir Davranışa Bağımlılık adı veriliyor, herhangi bir davranışın, normal olmayan ve sistematik bir biçimde gösterilmesi sonucunda şahsın bedeni ve ruhi dengesini yitirmesi, topluma uyum sağlayamaması ve düzeninin bozulması şeklinde tarif edilmektedir. Buna benzer bağımlılıkların içerisinde teknolojik bağımlılıklar, internet bağımlılığı aynı zamanda akıllı telefon bağımlılığı da yer almaktadır (Atahan,2015).

Teknoloji Bağımlılığı ve türevleri, davranışsal bir bağımlılık şeklidir ve kimyevi madde bağımlılığı gibi bir kullanıma dayalı değildir. Kişi ile teknolojik aletin etkileşimine bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır. Teknolojik bağımlılıklar mesela televizyon izleme kişiyi pasifleştirmeye neden olurken, bilgisayar oyunları bunun bir nebze dışındaymış izlenimi vererek kullanıcının oyuna dâhil olmasıyla faal olduğu hissi verir (Wechaler,2016).

Robins'in (2013) bakış açısına göre, teknolojik gelişmelerin birçoğu, çoğunlukla insanların kuvvetli ve daimi bir güce sahip olma isteğini harekete geçirmektedir. Zamanımızın teknolojisi, kişinin bilhassa ergenlik çağında olan çocukların daha çok alakasını cezbediyor. Bu ilgi yeri geliyor kontrolsüz bir güce dönüşüyor. Aradıkları her şeyi internette buldukları için git gide bu durum büyük sorunlara yol açmaktadır (Köknel, 1998:15).

2.2. Teknoloji Bağımlılığı Nedir?

“Teknolojinin hayatlarımıza getirdiği birçok faydalar var. Fakat bireyin teknoloji yönetimi üzerinde kontrolünü yitirmesi, teknolojiyi orantısız ve sınırsız kullanması çok kritik ve kötü sonuçlara sebebiyet verebilir. İnternet ve teknoloji bağımlılığı başka bağımlılıklarda olduğu gibi bireyin müptelası olduğu teknolojik ürünü elde edemediğinde mahrumiyet yaşadığı bir vaziyet olarak tanımlanmaktadır.

Teknoloji bağımlılığının belirtileri

- *Sadece kısa bir süre birkaç dakika diyerek saatler harcamak.*
- *Etrafınızdakilere ekran önünde harcadığınız zaman hakkında doğruyu söylememek.*
- *Uzun süre bilgisayarın başında oturmaktan ötürü oluşan fiziksel sorunlardan yakınmak.*
- *Gerçek dışı bir şahsiyete bürünmek, kişilerle internet üzerinden yazışmayı yüz yüze konuşmaya yeğlemek.*
- *İnternete bağlanmak için yemek vakitlerinden, derslerden veya randevulardan taviz vermek.*

- *Bilgisayarınızın önünde gereğinden fazla vakit geçirdiğiniz için vicdan azabı duyuyorken öte taraftan büyük bir haz almak ve bu iki hissiyat arasında git gel yaşamak.*
- *Bilgisayarınıza erişemediğiniz vakit huzursuz ve boşluktaymış gibi hissetmek.*
- *Bilgisayar başında gece geç vakitlere kadar kalmak.*
- *Teknoloji bağımlılığının sebep olduğu problemler*

Fiziksel yakınmalar

- *Gözlerde acıma hissi*
- *Boyun kaslarında sertleşme ve ağrı*
- *İskelet sisteminde bozukluk*
- *Elde uyuşukluk*
- *Bitkinlik*

Toplumsal alanda görülen yakınmalar

- *Akademik başarıda gerileme*
- *Bireysel, aile ve okul problemleri*
- *Zaman yönetimin de başarısızlık*
- *Uyku düzensizlikleri*
- *Yemek yememe*
- *Etkinlikler de azalma*
- *İnternet arkadaşları dışındakilerden uzaklaşma”(www.yesilay.org.tr).*

IDC(International Data Corporation) araştırma şirketinin dünya üzerinde yaptığı çalışmaya göre, akıllı telefon satımları 2013 yılının sonlarına doğru ilk defa 1 milyarın üzerinde, Almanya merkezli araştırma kuruluşu GFK'nın("Growth From Knowledge") Türkiye tabanlı araştırma verilerine göre ise Türkiye'deki toplam teknolojik alet satımları 12 milyon ve bu satımların yüzde 74'ünü(8,95 milyon) akıllı telefonlar oluşturuyor.

2.3. Ekran Bağımlılığı Nedir?

Ekran bağımlılığı; televizyon, bilgisayar, telefon ve diğer ekranlı aletleri sınırsız, lüzumsuz ve denetimsiz kullanma ve bu aşırı kullanım sonucu kişisel yükümlülüklerini yerine getirememeye durumudur. Negatif sonuçları; toplumsallaşma da azalma, yerinde duramama, öfke eğilimi, yersiz korkular, uyku düzensizlikleri, sağlık yitimi, beyin gelişimi üzerine tesirler ve zarar verici davranışlarda artıştır. Ekran bağımlılığı; bütün dünyada tartışılmakta olan internet bağımlılığı tanımının daha teferruatlı şeklidir. İnternet kullanımı her geçen gün artmaktadır, dünyada aşağı yukarı bir milyar internet kullanıcısı bulunmaktadır. Günümüzde bilgisayar ve internet çocukların en hoşlandığı oyuncakları haline gelmiştir. İlk kez 1995 yılında Dr. Ivan Goldberg tarafından İnternet bağımlılığı kavramı kullanılmış ve birtakım bulgular elde edilmiştir. Aynı yıl Dr. Kimberly Young 500 ciddi internet kullanıcısı veya internet bağımlısı üzerinde yaptığı araştırmada, vakaların davranışlarını DSM-IV ölçütlerine göre patolojik kumar oynama ile mukayese etmiştir. Bulgular vakaların akademik başarı, toplumsal hayat, münasebetler, maddi ve mesleki bakımlardan etkilendiğini gözler önüne sermiştir. Young bu hali patolojik kumar oynama ve alkolizm tesirlerine benzetmiştir. İnternet bağımlılığı teşhisi Goldberg, Shapira veya Young ve arkadaşları tarafından oluşturulmuştur.

2.4. İnternet Bağımlılığı Nedir?

Bağımlılıklar kimyevi ve davranışsal olarak iki kısma ayrılmaktadır. Teknoloji bağımlılığı, davranışsal bağımlılıklar içerisinde (Kodaman, 2016:2). Teknolojinin olağanüstü bir şekilde ilerleme kaydetmesi tanınmayan bağımlılık türlerini meydana çıkarmıştır. İnternet bağımlılığı da bu bağımlılık çeşitlerinden bir tanesidir ve davranışsal bağımlılıklar içerisinde yer edinmektedir. İnternetin aşırı kullanımı, insanların iş ve özel hayatlarında önemli problemler meydana getirmeye başlamış ve

bu problemler tartışmaya açılmıştır. Goldberg tarafından ilk kez 1995 yılında kullanılan “internet bağımlılığı” araştırmalarda “bilgisayar bağımlılığı”, “siber bağımlılık”, “online bağımlılık”, “net bağımlılığı”, “patolojik internet kullanımı”, “sorunlu internet kullanımı”, “kompulsif internet kullanımı”, “teknoloji bağımlılığı” gibi bir çok kavram ile de anlatılmaktadır (Erden ve Hatun, 2015:54).

İnternet bağımlılığı ise ingilizcede “Being NetlessFobia” olarak tanımlanan, “İnternetsiz Kalma Korkusu” olarak ifade edilebilen (Netlessfobi) kavramının oluşmasına sebep olmuştur. Netlessfobi, internetin aşırı kullanımından ziyade bireyin internetsiz bir ortamda kalamaması ve internet yoksunluğundan endişe duymasındır (Öztürk UC, 2015:629-638).

İnternet gibi ileri düzeyde karmaşık bir teknolojik vasitanın bağımlılığın tanımlanması ve ayırıcı teşhisinin yapılması oldukça güçtür. Şimdilik herhangi bir bölümlendirme düzenine girmediği için ve üzerinde ortak anlaşmaya varılmış bir tanımının olmaması sebebiyle kendine en yakın anormallikmiş gibi görülen patolojik kumar oynama ölçütleriyle sınırlandırılmıştır. Young tarafından değişiklik yapılarak 8 maddelik bir değerlendirme ölçeği oluşturulmuştur. Ayrıca Goldberg tarafından ileri düzeye getirilmiş 7 maddelik DSM-IV kriterlerine göre adapte edilmiş bir tanı ölçeği de mevcuttur (Öztürk, Odabaşoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu,2007:38).

Young (2004:404) ’ın İnternet Bağımlılığı İçin teşhis kistasları; Patolojik kumar oyunu, İnternete girmenin dayanılmaz ve zorlayıcı yapısına çok benzeyen ve kimyevi madde içermeyen dürtü-denetim bozukluğu olarak tanımlamaktadır. Bunun sonucu aşağıdaki ölçütleri ortaya çıkarır.

Goldberg (1997: 191-197)’in İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Kistasları

Bir senelik dönem zarfında herhangi bir vakitte ortaya çıkan aşağıdaki 3 (veya 3’ten fazla) durum ile açığa çıkan tıbbi olarak önemli sıkıntılı veya strese yol açan yanlış internet kullanım şekli:

(I) Aşağıdaki iki durumdan biri ile tanımlanan hoşgörü:

(a) Doyuma ulaşmak için İnternette önemli düzeyde çoğalan vakit gereksinimi

(b) İnternette belli oranda daimi vakit geçirmekle ilgili önemli ölçüde azalan etki

(II) Aşağıdakilerden biri ile açığa çıkan geri durma

(a) Tipik geri çekilme belirtisi

(1) Uzun ve ciddi İnternete girmeye ara verme veya kısıtlama

(2) Birinci ölçütten sonra 30 gün içinde aşağıdakilerden 2 (veya 2'den fazlasının) oluşumu:

(a) Psikomotor kışkırtma

(b) Endişe

(c) İnternetteki olanlar hakkında vesveseli düşünceler

(d) İnternet hakkında düş veya fanteziler

(e) Parmakların otokontrolünü kaybetmesiyle klavyede yazma hareketleri

(3) Ölçüt 2 deki belirtiler toplumsal, mesleki veya başka bir mühim işlevsel alanda sıkıntı veya strese sebebiyet verir.

(b) Geri çekilme belirtilerinden uzak durmak veya sakinleşmek için İnternet veya eşdeğer online hizmetlere bağlanmak

(III) İnterneti hedeflenenden daha çok veya daha fazla süreli kullanmak

(IV) İnternete bağlanmayı denetim altında tutmak veya sonlandırmak için negatif çabalar veya daimi bir istek

(V) İnternete bağlanmayla beraber etkinliklere ayrılan fazla miktarda boşa giden zaman (örneğin , internet kitapları edinme, yeni WWW ile başlayan siteleri denemek, İnternet satıcılarını incelemek, indirilen araç dosyalarını düzene sokmak)

(VI) İnternet kullanımından dolayı, önemli toplumsal, iş hayatı veya eğlence etkinliklerinden vaz geçmek veya azaltmak.

(VII) İnternette geçirilen zamanın aşırılığından kaynaklı ortaya çıkabilecek sağlıksal problemlerin giderek artması veya kalıcı fiziksel hasarlar, toplumsal, mesleki ya da ruhsal sorunlara(uyku düzeninin bozulması, aile içi huzursuzluklar, işe vaktinde

gitmede sorunlar, iş hayatının sekteye uğraması veya kişisel sorumluluklarının yerine getirilmeme durumu) yol açtığı durumun bilincinde olunmasına rağmen internetten kopmamak.

DSM-IV (Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı IV) internet bağımlılığına değinmemiştir. Fakat 2013'te Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayımlanan, DSM-5'te, "İnternet Oyun Bozukluğu" na değinilmiştir. İnternet Oyun Bozukluğu resmi bir rahatsızlık olarak kabul edilmiştir. Ve yalnızca kumar çeşidi olmayan internet oyunları bu bozukluğa eklenmiştir. Bir iş veya meslek etkinlikleri için gereken internet kullanımı eklenmemiştir. Bu bozukluk diğer eğlence ve toplumsal internet kullanımlarını kapsamaz (APA, 2013:795).

İnternetin yaygınlaşmasındaki olağan üstü artış iletişim ve bireyler arası davranış üzerinde önemli bir tesire sahip olmuştur. İnternet özünde araştırma ve haberleşme etkinliklerini kolaylaştırmak için planlanmıştır. Ne yazık ki son dönemlerde internet kullanımındaki sıradışı artış hastalıklı bir kullanıma (internet bağımlılığı) sebep olmuştur. İnternet bağımlılığı, akademik başarı düzeylerinde düşüklükleri, ruhsal denge bozuklukları, eş dost ve aile üyeleri ile ilişkilerdeki bozuklukları vb. kapsamaktadır (Şato, 2006: 279)

Her yaş ve grupta görülebilecek internet bağımlılığı bilhassa 12-18 yaş aralığı bakımından oldukça önemli bir risk ögesi haline gelmiştir (Öztürk, Odabaşıoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu, 2007:36).

Kandell, internet bağımlılığını "bir defa bağlanıldı mı, etkinlik türüne bakılmaksızın internete psikolojik dayanma" olarak adlandırır. (Chou and Hsiao, 2000:66). İnternet bağımlılığı umumiyetle internetin çokça kullanılması arzusunun engellenememesi, internete girilmediği zamanların önemsiz olarak görülmesi, mahrum kalındığında aşırı öfkeli olma durumu ve şiddete eğilimi olması ve bireyin mesleki, toplumsal ve ailevi yaşamının giderek düzensizleşmesi olarak tanımlanabilir (Arısoy, 2009:56).

İnternet kullanımına dayalı olarak yapılan bazı araştırmalarda, patolojik oranda internette vakit geçirenlerin daha çok yalnız oldukları tespit edilmiş, bir kısım araştırmalarda ise bir fark tespit edilemediği belirtilmiştir (Durak, Batıgün, ve Hasta, 2010:214).

İnternet veya akıllı telefon bağımlılığı da toplum tarafından anlaşılması güç bir o kadar kabul görmesi daha zor olan bir durumdur. Bu davranışsal bağımlılıklar diğer maddesel bağımlılıklar gibi belirtilerini gösterir ve bir şekilde bireyi kendisi dahi fark etmeden ele geçirirler. Problemlili internet kullanıcıları mütemediyen üç evreden geçmektedir. (Ekinci, 2002:227-235).

Bunların birincisi büyülenme evresidir. Kişi internetin büyüdü dünyasına girmiş ve bu halden iyice etkilenmiştir. İkinci evre ise saplantı halidir. Kişi bu evrede o büyüdü dünyaya bağlanıp kalmış ve oldukça fazla vakit harcamaya başlamıştır. Bir saplantı halini alan internetten kopamama hali kişinin bu aşamadaki konumunu tamamlamasına yetmiştir. Birey, büyüdü dünya da saplanıp kaldığı süre zarfında özünde gerçek manasıyla bağımlı haline dönüşmüştür. Bu halde kişiler interneti hayatlarının odak noktası yaparak gerçek yaşamlarını bir bakıma kendi elleriyle sınırlandırmışlardır. Üçüncü evre düş kırıklığına uğrama/kaçınma aşamasıdır. Kişi bu durumda son aşamaya atlatmış ve saplantı halini aşabilmiştir. Bunun nedeni sanal hayatların gerçekliğiyle karşılaşmaları ve hayal kırıklığına uğramaları ile internetten uzak durma söz konusudur. Yeterli kullanım ve doyuma erişemediği durumlarda kendisini geriye çekmiştir. Bu kişilerde internet ve yüz yüze iletişim arasında ayrım net değildir. Bundan dolayıdır ki İnternet kullanıcılarının sosyal hayatlarını sanal dünya vasıtasıyla kuran ve bunu gerçek yaşantılarına dahil eden kişilerde sanal ve gerçeklik algısı gittikçe ciddi bir sorun teşkil etmektedir Bu durumda kişiler sanal ile hakiki dünyayı ayırt edememekte ve sanal gerçekliğin içinde kaybolmaktadır (Algül ve Üçer, 2013: 61).

Yine bu bağlamda; Kemp (2014)'in araştırma sonucu elde ettiği verilere göre; dünya genelinde var olan 7,2 milyar bireyin 3 milyarı internet kullanıcısı, 3,6 milyarı cep telefonu kullanıcısıdır. 2 milyar faal sosyal medya hesabı ve 1,6 milyar faal taşınabilir sosyal medya hesabı bulunmaktadır. Kullanıcılar yaklaşık olarak günde 2,7 saat cep telefonlardan internete bağlanmaktadır. Bu rakam ülkemiz için 2,9 saattir. İnternet sayfalarında geçirilen vakitlere bakıldığında dünya üzerinde günde yaklaşık 2,4 saat, ülkemizde ise 2,9 saattir. Söz edilen çalışmaya göre ülkemizde internet kullanan kişiler baz alındığında SAS(smartphone addiction scale) kullananların %93'ü Facebook'ta, %72'si Twitter'da hesapları bulunmaktadır. TÜİK (2015)'in tarafından her sene yapılan "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım

Araştırması'na göre; Türkiye'deki internet kullanıcılarının mobil telefonu ve akıllı telefon ile internete erişim oranı 2012 yılında %23,7 (TÜİK, 2012), 2013 yılında %41,1 (TÜİK, 2013), 2014 yılında %48 (TÜİK, 2014), 2015 yılında ise %74 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015). Adı geçen verilere göre araştırmaya katılanların %96,8'inin akıllı telefonu veya mobil telefonu kullanırken (TÜİK, 2015), en fazla internet kullanma 16-24 yaş arasında olduğu gözlenmektedir. Yine TÜİK tarafından 2018 yılında yapılan hane halkı bilişim teknolojisi kullanım araştırmasında bireylerin % 72,9'u internet kullanmaktadır. 2017 yılında bu oran %66,8 iken, 2018 yılında akıllı telefonlardan kolayca internete erişimin internet kullanım oranını arttırdığı düşünülmektedir (TÜİK, 2018).

2.5. Akıllı Telefon Nedir?

1800lü yılların sonlarına doğru görülen radyo iletişiminin bir uzantısı sayılan mobil telefonun ilerleme kaydetmesi alandaki birçok bilim adamının radyo sinyalleri ile alakalı yaptıkları çalışmalara dayanmaktadır (Ling, 2004:244).

Mobil telefonların kullanımı 1945'ten sonra asıl gelişimini göstermiştir. Ne var ki kişi yalnızca tek bir kişi ile iletişime geçebiliyordu, 1947 yılında Bell Labs' in birden fazla kişi tarafından faydalanabilecek biçimde bir çok hat kullanımını mümkün kılan sistemi geliştirmesi cep telefonlarının ilerleme kaydetmesini sağlayan en önemli çalışma olmuştur (Humphreys, 2007).

1960' lara gelindiğinde bu düzenek daha çok ilerletilmiş ve bir hattı yüzlerce kişi tarafından aynı anda kullanılabilir hale getirilmiştir (Agar, 2003:172). İlk mobil telefon 1973 yılında Martin Cooper tarafından icat edilmiştir.

1980'lere gelindiğinde sabit telefonların ve mobil telefonların düzeneklerinin ilerletilmesi ile cep telefonları daha bilinir duruma geldi. Finlandiya ve diğer İskandinav ülkelerinde, ülkenin güneyi ile kuzeyi arasında kışın ağır iklim koşulları nedeniyle telefon telleri gerilemediğinden (çünkü kışın aşırı soğuklarda teller bükülüp kopuyordu) mobil telefon teknolojisi Finlandiya'da Nokia firması tarafından geliştirildi. 1980'lerde Avrupa' da Nordik Cep Telefonu sistemi İsviçre, Danimarka, Norveç ve Finlandiya' da kuruldu ve enternasyonal kullanıma açık olarak başarı sağlayan ilk sistem olmuştur. Başka ülkeler de farklı düzenekleri kullanmaya başlayınca 1980' lerin sonunda bütün sistemlerin toplamı olan GSM (Global System

for Mobile Communication) düzeneği geliştirilmiştir. 1990' ların ortalarına doğru Avrupa' da çok başarılı olan GSM sistemi cep telefonu kullanım oranlarını arttırmıştır. Bu artış sadece iş dünyası içerisinde değil kişisel alanlarda da kullanım yaygınlığıyla ivme kazanmıştır. 2007 verilerine göre dünyanın %80' inden fazlası GSM şebekeleri ile çevrilmiş durumdadır (GSM Association, 2007).

1990'ların başına gelindiğinde dünyada yaygın olarak cep telefonu kullanımı başlamıştır. Bu dönemde insanlar sabit hatlı ev telefonlarının yerine geçen kişisel telefonları coşkuyla karşılamışlardır. Çağdaş dünyada Cep telefonları farklı bir anlam kazanmıştır. Modern dünyada her geçen gün biraz daha artan bireysellik anlayışıyla her birey sahip olduğu telefon ile daha çok özgürleşmiş ve bununla kendisine yeni bir kimlik meydana getirmiştir. İlk cep telefonları sadece haberleşme ve kısa mesajlaşma ile sınırlı iken 2000'li yıllarda meydana çıkan akıllı telefonlar globalleşmenin sınırlarını ortadan kaldırarak etki alanını genişletmiştir. 2007 yılı akıllı telefon geçmişinde milat olarak vasıflandırılan bir yenilik ile karşılaşmıştır. Apple, Steve Jobs liderliğinde tarihinde ilk iPhone modelini pazara sunmuştur. Apple'ın iOS işletim sistemi ile pazara sürülen iPhone, cep telefonu olmasıyla birlikte, hem geniş hem de dokunmatik ekranlı iPod'u ve interneti bir araya getirmiştir. Gerçek manasıyla ilk dokunmatik ekrana sahip olma özelliğini taşıyan iPhone, kendinden sonra gelecek olan tüm akıllı telefonlar için kaynak olma niteliğini taşımıştır. Kısa bir süre sonra, Samsung, Nokia ve LG gibi pazarın önde gelen isimleri de benzer nitelikte telefonlar üretmeye başlamıştır (Ywon ve Kwan,2015).

Eski tip telefonlar ile akıllı telefonlar arasındaki fark, kişinin diğer insanlarla daha güçlü bir haberleşme imkanına sahip olmasıdır. Özellikle Facebook, Twitter gibi sosyal medya mecraları kişilerin daha geniş kesimlere ulaşmasını sağlamıştır. Eskiden tek yönlü yayın yapma niteliği taşıyan televizyon ve radyo gibi kitle iletişim vasıtalarının yerini çift yönlü yayın yapma olanağı sağlayan akıllı telefonlar ve tabletler almıştır. Bu cihazlar sosyal medya nosyonun ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Ywon ve Kwan,2015).

İlk etapta Cep telefonlarının kullanım sebebi kolay taşınır olması ve her an haberleşme olanağı sunması iken ilerleyen dönemlerde teknolojik gelişmelerle beraber cep telefonlarının pek çok farklı yönleri ön plana çıkmaya başlamıştır (Karaaslan ve Budak, 2012:4525-4548).

Artık cep telefonları yalnızca haberleşme ve kısa mesaj gönderiminden çıkmış yüksek seviyede bilgi işlem becerisi ve erişim olanağına sahip olmuştur. Aynı anda birçok özelliğinden faydalanabilme; görüntülü konuşma, internet, fotoğraf makinesi, video-ses kayıt aleti, hesap makinesi, müzik çalar, dokunmatik ara yüz, gibi özelliklere sahip olan akıllı telefonları cazibesini artırarak kullanım oranlarını yükseltmiştir. İleri düzeydeki bağlantı seçenekleri ile iletişim de önemli oranda kapsamı genişleyerek değişmiş ve akıllı telefon bağımlılığı ortaya çıkmıştır.

Akıllı telefonların birçok çevrimiçi etkinliğe sahip olması ve kolay taşınır olması sebebiyle bilgisayarlarla yer değiştirdiği görülmektedir. Akıllı telefonlar kapsama alanı içinde her yer ve zamanda insanlarla iletişim içinde olmak ,aile veya eş dost ile haberleşmek internet üzerinden ya da arayarak görüşmek, müzik dinlerken oyun oynama gibi bir çok özellikleri sağlayabilmektedir (Coogan ve Kangas, 2001:158).

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye’de sabit telefon kullanım oranlarında 2004 yılından itibaren bir azalma; internet ve cep telefonu aboneliğinde ise ilk günden bu yana devam eden bir artış söz konusudur (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017)

2.6. Akıllı Telefon Bağımlılığı Nedir?

Günümüzde zorunlu bir ihtiyaç olarak görülen akıllı telefonlar hayatımıza gireli 20 yılı geçkin bir süre olmuştur (Salehan & Negahban, 2013:2632-2639). Bu süre zarfında cep telefonları kapsam ve işlevsel olarak ilerleme kaydetmiş, yaşamı kolaylaştırıcı özelliklerle donatılarak mühim değişimler geçirmiştir (Oulasvirta, Rattenbury, Ma & Raita, 2012:105-114).

Gelişen dünya ve çoğalan gereksinimler ile kullanımı en başta lüks olarak görülen, zamanla bir gerekliliğe dönüşen bilgisayar, internet ve telefon gibi vasıtalar giderek bağımlılığa yol açacak kadar aşırı bir kullanım alanına ulaşmıştır. En başta sadece arama ve kısa mesaj özellikleri ile haberleşme sorunlarını önemli ölçüde ortadan kaldıran mobil telefonlar zamanla zenginleşerek pek çok özelliği bünyesinde barındırmış ve bireyin gereksinim duyacağı hemen her şeye sahip olmuştur. Bu nitelikleri ile akıllı telefonlar olmazsa olmaz bir gereksinime dönüşmüştür (Yılmaz, Şar ve Civan, 2015:2152-2159).

Öyle ki ilk mobil telefonlarla yalnızca görüşme yapma ve kısa mesaj yollama olası iken, bilhassa akıllı telefonlarla İnternete kolay ulaşım ve anında bağlanma ile bilgisayar, fotoğraf makinesi, video-ses kayıt cihazı, yönleme, müzik çalar gibi birçok aletin görevlerini tek bir cihazla gerçekleştirilebilir hale gelmiştir (Lee, Ahn, Choi & Choi, 2014:1-10; Oulasvirta, Rattenbury, Ma & Raita, 2012:105-114).

Akıllı telefonların günlük yaşantımıza olan katkıları yadsınamaz boyuttadır. Bir bilgisayarın yapabileceği tüm işlevselliğe neredeyse sahiptir. Birçok alanda iletişimin ilerleme kaydetmesine ve çeşitlenmesine önemli katkılar sağlamıştır. Özellikle Sağlık, eğitim ve ticaret gibi sahalar ilerlemenin en bariz görüldüğü alanlar olmuştur. Akıllı telefonlar haberleşme ve mesaj yazma özelliklerinin yanı sıra, internet bağlantısı, görüntülü konuşma, görüntü, ses kaydı ve paylaşımı, hesap makinesi, müzik indirme, gibi özelliklerinin yanında yüklenen uygulamalarla, resim yapma, fotoğraf düzenleme, müzik aleti akort etme, oyun oynama, gibi pek çok işlem yapılabilmektedir. Kullanıcılar her türden bilgiye çok hızlı bir şekilde ulaşabilmekte ve istedikleri gibi kullanıp paylaşabilmektedir. Kişi oturduğu yerden alışveriş yapmakta, banka hesaplarını denetleye bilmektedir (Şata vd., 2016).

Bu kadar mühim işlemleri bir arada yapan pek çok işi kolaylaştıran akıllı telefonlar, peşi sıra baş edilmesi gereken bazı sorunları da getirmiştir. Akıllı telefonlar ile sosyal medyanın daha faal kullanımı artmıştır. Ancak kişi bir taraftan sanal ortamda sosyalleşirken diğer taraftan aile içi iletişimi yok edecek kadar gerçek yaşamdan soyutlanabilmektedir (Shinse ve Beak, 2013:345-362). Öte yandan akıllı telefon bağımlılığının öfke kontrolü ve agresif davranışları etkilediği ortaya çıkan sonuçlardandır (Doğan ve Tosun, 2016). Akıllı telefonlar bilhassa gençleri, zamandan ve mekandan soyutlayarak sanal ortamda, değişik sosyal çevrelerde farklı pozisyon ve hüviyet sağlamaktadır. Sosyal yaşamdaki imkansızlıklarını veya başarısızlıklarını giderebildikleri bir ortam sunmaktadır. Kontrol Mekanizmalarının kısıtlılığı sahte hüviyet oluşturma, kötü sonuç doğuracak iletiler gönderme, başkalarını aşağılama gibi zararlı davranışlar, zorbalıklar göstermelerine olanak sağlamaktadır (Yıldırım ve Kişioğlu, 2018:473-480).

Bununla birlikte akıllı telefon / cihazdan mahrum kalma korkusu (nomophobia), gelişmeleri kaçırma korkusu (fear of missing out (FOMO)), İnternetsiz kalma korkusu (netlessphobia), şarjın bitme korkusu (plagomani) gibi dijital dünyanın getirdiği yeni tabirlerle anormallikler ortaya çıkmıştır. Akıllı cihazların sorunlu kullanımlarına bağlı olarak gün geçtikçe yeni tanımlanan fobiler, psikolojik anormallikler ortaya çıkmaktadır (Özcan ve Koçak, 2003:241-254; Wang, Xiang ve Fesenmaier, 2014:52-63).

Akıllı telefon kullanımı üzerine yapılmış araştırmalar, içerikleri ve kullanıcılar çerçevesinde incelendiğimizde:

- Kişilerin akıllı telefon kullanma sebepleri (Bulduklu ve Özer, 2016:2963-2986.; Mazzoni, Castaldi ve Addeo, 2007:632-647).
- Kişilerin akıllı telefon kullanma istekleri (Demirci, Orhan, Demirdaş, Akpınar ve Sert, 2014:226-234; Dirik, 2016:1-17; Şar, Ayas ve Horzum, 2015; Şar ve Işıklar, 2012:264-275).
- Kişilerin akıllı telefon bağımlılıkları (Yurdakul, vd, 2013).

olarak sınıflandırılabilir.

Bunun sebebi olarak akıllı telefon kullanımının çoğunlukla genç bireyler tarafından yapılıyor olması gösterebilir. Bilhassa risk topluluğu olarak sınıflandırılan bu genç kesimin önemli bir bölümünün ergen kişilerden oluştuğu söylenebilir (Gül ve Güneş, 2009:80-101). Ergenlik çağı kişiler için biyolojik, toplumsal ve ruhsal pek çok farklılığın ortaya çıktığı ve kişinin bu farklılıklara ayak uyduramadığında birçok sorunlarla karşılaştığı ciddi bir dönemdir (TÜİK, 2016). Bu açıdan ergen bireylerin akıllı telefona karşı bağımlılıklarının tespit edilmesi önem arz etmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2016 yılı bulgularına göre Türkiye’de kişilerin %96,9’unda cep telefonu veya akıllı telefona sahipken, bu aygıtlarda İnternete giren kişilerin en fazla uğraştığı işlem %82,4 ile sosyal medya etkinlikleridir.

Bundan dolayı sosyal ağların erişimi, akıllı telefon bağımlılığını arttırdığını söylemek mümkündür. Ayrıca bu vaziyet akıllı telefon kullanımının her geçen gün çoğalmasının sebeplerinden biri olarak da görülebilir. Çağımızda akıllı telefonlar

dünyanın birçok yerinde kullanılmaktadır (2,082 milyar). Ve bunun zamanla aynı hızla çoğalmasa beklenmektedir. Türkiye’de ise 2016 yılı dahilinde nüfusun hemen hemen yarısı (35,2 milyon) akıllı telefon kullanmaktadır. Kullanımı her geçen gün ivme kazanan akıllı telefonların oyun, bilgisayar ve İnternet bağımlılığı gibi durumlara sebebiyet vermesi olağan karşılanabilir. (Kim, 2013) Öte taraftan bu bağımlılık çeşitlerinin her biri diğeriyle bağlantılı olduğu da söylenebilir (Park & Park, 2014: 4(2); Thomee, Harenstam & Hagberg, 2011:1).

Kwon, Kim, Cho ve Yang’a göre akıllı telefonların ilerleyen kullanımı ve İnternet’e erişebilmesi vasıtasıyla bu telefonların pek çok özelliği barındırması İnternet bağımlılığıyla alakalı olarak akıllı telefon bağımlılığının çoğalmasına sebebiyet vermiştir. Akıllı telefonların çoğalan kullanımları, bağımlılık gibi ruhsal, klinik ve toplumsal yönlerden tesirleri olan pek çok negatif durumu da peşi sıra getirmektedir (Bian & Leung, 2015:61-79; Choliz, 2012:33-44). Bilhassa ergenlerde sıkıntı, uyku düzensizliği, bedensel, düşünce gelişim bozuklukları/anormallikleri vs. bir çok klinik sorunlarına sebep olabilmektedir (Demirci, Orhan, Demirdaş, Akpınar & Sert, 2014:226-234).

Diğeri taraftan akıllı telefon bağımlılığı, İnternet ve bilgisayar bağımlılığı gibi öteki teknolojik aletlere olan bağımlılıklarla aynı gibi görölse de (Kim, 2013) literatürde akıllı telefon bağımlılığının cep telefonlarının seyyar olması ve basit erişim sağlanabilir olması hasebiyle daha tehlikeli olduğu iddia edilmektedir (Aljomaa, Qudah, Albursan, Bakhiet & Abduljabbar, 2016:155-164).

Teknolojiyle alakalı bağımlılık tarihi incelendiğinde ise bağımlılık çeşitlerinden en sık görölenin İnternet bağımlılığı olduğu bilinmektedir (Hong, Chiu & Huang, 2012). Öte taraftan akıllı telefonların İnternet teknolojisini kapsamasa sebebiyle, akıllı telefon bağımlılığının ergenler üzerinde İnternet bağımlılığından daha fazla bir etkiye sahip olması gözlenebilir (Kwon, Kim, Cho ve Yang, 2013).

Hollender (1993:355-358) cep telefonu bağımlılığını, duygu – durum bozukluklarına benzetererek, bir dürtü ya da kaygıdan uzaklaşabilmek için zorlayıcı tutuma sebebiyet veren bir anormallik olarak adlandırır. Ama, duygu –durum bozukluğu davranışı daha çok kaygılardan kurtulmak için yapılırken, fazla internet ve cep telefonu kullanımı gibi problemler daha çok haz için yapılmaktadır.

Eskiden internet bağımlılığı nosyonu gündemdeyken, günümüzde bu nosyonun yerini akıllı telefon bağımlılığı kavramı almıştır (Noyan,Enez-Darçın, Nurmedov, Yılmaz ve Dilbaz, 2015:73-81).

Türkiye’de kullanımı giderek çoğalan akıllı telefonların denetimsiz ve fazla kullanımına dair araştırmalar, şimdiki bilgimize göre bu vaziyeti değerlendirmek için uygulanan kıstas geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarıyla kısıtlıdır. Akıllı telefon bağımlılığı ifadesi, teşhis kıstasları, risk faktörlerinin ortaya konabilmesi, engelleme ve iyileştirme girişimleri uygulanabilmesi için akıllı telefonların kullanımı ve tehlikeyi değerlendirmeye dair araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu araştırmalarda faydalanılabilecek, Türkçeye uygun bir şekle getirilmiş ölçek sayısı kısıtlıdır. Akıllı/cep telefon bağımlılığını ölçeklendirmeye yarayan değerler ekseriyetle Doğu Asya ülkelerinde geliştirilmektedir (Noyan,Enez-Darçın, Nurmedov, Yılmaz ve Dilbaz, 2014).

Akıllı telefon bağımlılığı, günümüzde kesin bir tanımı bulunmamakla birlikte genellikle telefondan kopamama, sürekli telefonu kontrol etme, fazla akıllı telefon kullanımı sebebiyle uyku düzensizlikleri yaşanması (Nnomofobi, No-Mobile-Phone Phobia) gibi göstergelerle ortaya çıkmaktadır. Akıllı telefon bağımlılığının temelinde yatan sebep, akıllı telefon aracılığı ile internete erişebilmektir. Kolay taşınır olmanın getirdiği üstünlükle her taraftan internete bağlanabilme kolaylığı sağlaması, bağımlılığı fazlalaştırıcı bir sebep olarak görülmektedir (Lobet-Maris, 2003:87-92; Özcan ve Koçak, 2003:241-254; Taylor ve Harper, 2003:267-296; Mathews, 2004:16-19; Weive Lo, 2006:53-72).

Davranışsal bağımlılıkların kökeninde tekrar eden hal ve hareketler yer almaktadır. Kişilere zevk veren davranışların süreyenliği bu davranışların alışkanlığa dönüşmesine neden olmaktadır (Emad ve Haddad, 2015:52-56).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde cep telefonlarını kullanıyor olmak, arkadaşları arasında hüviyet ve saygınlık kazanma, mutluluk ve eğlence odağı olma, teknolojik ayrıcalıklara sahip olma, toplumsal bağ kurma ve sürdürmeyi sağladığı için talep edilmektedir (Budak, 2000; Freedman, Sears, ve Carlsmith,1989).

Auter (2007) yaptığı araştırmada üniversite talebelerinin 7 günde bir on buçuk saat akıllı telefon kullanarak vakit geçirdiklerini ve ekseriyetinin akıllı telefon üzerinden

sosyal ağ sayfalarında sohbetle geçirdiklerini meydana çıkarmıştır. Teknolojik ilerlemelerin yaşantımızı basitleştiren pek çok pozitif yönü olduğu gibi hayatımızı negatif etkileyen tarafları da vardır. Akıllı telefonlar yaşantımızda güncel ve ehemmiyetli bir haberleşme aracı olmasına rağmen çok kullanımında farklı bağımlılıkları içeren psikolojik anormallikleri ile alakalı kaygıları da beraberinde getirmektedir (Plotnik, 2009:309).

Yukarıda anlattığımız konuları davranışsal bağımlılıklar ekseninde ele alacak olursak, teknoloji bağımlılığı, ekran bağımlılığı, internet bağımlılığı ve cep telefonu bağımlılığı zincirin halkaları gibi ardarda gelmektedir. Gün geçtikçe ilerleyen teknoloji ve teknolojik aletler bilhassa internet vasıtasıyla vazgeçilmez olmuş hatta bağımlılık haline dönüşmüştür. İnsanın ruhsal veya fiziksel herhangi bir yoksunluğu ile ortaya çıkan bu bağımlılıklar her geçen gün artmaktadır.

2.7. Tutum

Tutum kavramı bireylerin belli bir şahsa, topluluğa, nesneye veya duruma yönelik olumlu ya da olumsuz bir şekilde algılamasını, hissetmesini ya da davranmasına sebebiyet veren oldukça kalıcı yargısal bir meyil olarak tanımlanmaktadır (Akt: Cüceloğlu, 1991:514).

Tutum; negatiften pozitif uzanan devamlılık arz eden bir nesne, kişi ve olayla ilgili değerlendirmeyi içerir. Bu durum bizi, kişi ve olay karşısında belli bir tarzda davranmaya yatkın hale getirir (Akt: Kağıtçıbaşı, 1988:84). Baron ve Byrne'a göre (1977), tutumlar oldukça örgütlenmiş uzun süreli duygu, inanç ve davranış yönelimleridir. Bu meyiller, diğer insanları, grupları, düşünceleri, ülkenin farklı beldelerini ya da nesnelere dile getirir (Walker & Henning, 1999: 359).

Bir başka tanıma (Smith, 1968) göre ise tutum, bir kişiye isnat edilen ve onun bir psikolojik nesne ile ilgili fikir, duygu ve davranışlarını düzenli bir şekilde meydana getiren bir yönelimdir (Budd vd. 2012: 258- 260; Can, 2014: 13).

2.8. Anne – Baba Tutumları

Aile toplumun en küçük yapı birimidir ve bu yapı içerisinde rol dağılımı, anne-babanın tutumları çocukların sorunlu davranışlara eğiliminde oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Kişinin sosyal tutumlarının olumlu yönde ilerlemesinde ailenin mühim bir yeri vardır. Çünkü çocuğun sosyalleşmeye adım attığı ilk yer aile kurumudur. Sosyalleşmede adaptasyon problemi yaşayan çocuklar ekseriyetle başarısız ebeveyn-çocuk ilişkisinin sonucudur.

Ebeveynin birbirlerine karşı sergiledikleri tutum ve davranış şekilleri çocukların ahlaki gelişimlerini kestirmemize yardımcı olabilir (Özgüven,2001:209).

Ebeveynlerin çocuk büyütürken takındıkları tutumları üzerinde soylarının, milliyetlerinin, yaşadıkları coğrafyanın, inançlarının, cinsiyetlerinin, kendi çocukluk dönemlerinin ve kaygılarının tesiri fazladır (Yavuzer, 1998:139).

Ailede çocuklarla, ebeveyn diyalogunda asıl belirleyici etmen anne ve babanın tutum ve davranışlarıdır. Ebeveynin çocuklarına yönelik takındıkları davranış biçimleri, hadiseler karşısında sergiledikleri tutumlar, ebeveyn ile çocuk arasındaki diyalogun gidişatını ve biçimini belirler. Psikolojik yönden sağlıklı, ruhsal yapısı normal, karakteri pozitif bir yapıya doğru yönlendirilmiş çocuk büyütebilmek için anne ve baba tutumları oldukça mühimdir.

Ebeveyn ile çocuklar arasındaki iletişim süreci bilhassa hayatın ilk döneminde ciddi önem taşımaktadır. Çocukların tutum, hal ve hareketlerinin gelişmeye başladığı bu yıllarda, ailenin çocuklar üstünde şekillendirici tesiri vardır. Bu periyotta ebeveynlerin çocuk büyütme tutumları çocuğun şahsiyet gelişimini ve duygusal yapısını belirlemektedir.

“Ana babaların çocuklarına karşı tutumları çocukların yetişkinlik yıllarında uyumlu-uyumsuz, içedönük-dışadönük, bağımlı-özerk olmaları gibi kişilik özelliklerini büyük ölçüde etkiler” (Yılmaz, 2000: 20).

Çocuğun şahsiyet gelişiminin birincil etmeni anne baba tutumlarıdır: Çocuğun aile fertleriyle olan münasebeti, diğer kişilere, objelere ve tüm hayata karşı takındığı

tavırların özümlediği davranış ve tutumlarının kaynağını oluşturur. Aile bununla birlikte çocuğa aile ve sosyal yaşamın bir ferdi olduğu şuurunu aşlar ve uyum şekillerinin temelini atar (Atken,2007).

Bir çok ebeveyn tutumları vardır. Bu araştırmada otoriter, demokratik, izin verici-müşamahakâr, hoşgörülü ve izin verici-ihkalkâr olmak üzere dört çeşit ebeveyn tutumu tanımlamıştır (Yıldız,2004:131-150).

Günümüzde ve gelecekte yetişecek olan tüm nesiller ailelerinin ve buldukları toplumun eseridir. Bu bağlamda ailelerin evlatlarına karşı gösterdikleri tutum ve davranışlar son derece önem arz etmektedir. Aile ortamları çocukların kimliklerini açığa çıkarabildikleri yerdir. Aile yapıları ise ailelerin tutum ve davranışlarına ışık olacak bir şekilde çocuğun ailedeki yerini belirler, öte taraftan da onu geleceğe hazırlamaktadır (Grusec, Goodnow ve Kuczynski, 2000:205-211).

Aile, bireyleri için her daim iletişim ve etkileşim içerisinde olduğu birer sosyal ve psikolojik destek ortamı işlevi görmektedir. Bu süreçte, aile içi ortamları çocuklar için özümzenecek tutum ve davranışların meydana gelmesinde oldukça önem arz etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2007; Maccoby ve Martin, 1983:19-34).

Aile içindeki olumlu ‘psikolojik ortam’ çocuğun psikolojik ve fizyolojik olarak sıhhatli bir şekilde gelişmesinde belirleyici bir etkidir. Bu olumlu ortam, Darling ve Steinberg’in (1993) tabiriyle ‘ebeveynlik bağlamı’, diğer bir tabirle anne babaların çocuk yetiştirme bağlamında temel değerlerini, tutum ve davranışlarını içerir. Bilhassa, Baumrind’in (1980:639-652 ; 1991:758-772) anne baba tutumları terimini atmasıyla beraber batı ülkelerinde son kırk yılda anne baba tutum ve davranışlarının çocuk ve ergenlerin yetişmesindeki etkisi hemen hemen herkes tarafından araştırılmıştır.

Anne baba tutum ve davranışları gelenek ve göreneklerin, ahlaki değerlerin aktarılmasında toplumsallaştırmanın temel öğeleridir (Aydoğmuş, 2001; Uzuner, 2003:45-56).

Bundan ötürüdür ki anne baba tutumu kültürden müstakil düşünülemez. Her kültürde anne babalar kendilerine özgü ahlaki değerlerini, temel tutumlarını, kendi şahsi kültürü için fonksiyonel olan çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarını, yaşantılarını

ve uygulamalarını, evlatlarına aktarmak amacıyla aksettirmektedirler (Maccoby ve Martin, 1983; Yavuzer, 2004:101).

Ebeveynler ve çocukları ile olan ilişkileri; çocuğun yetiştiği aile ortamı ve anne babanın birbiriyle olan ilişkileri, ailenin çocuğa karşı olan öngörüsüne uygun bir birey olup olmaması, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti ve kişilik özellikleri, ailenin gelir düzeyi, sosyal konumu ve kültürel nitelikleri gibi pek çok faktörler belirlemektedir (Akt: Gander ve Gardiner, 1998:98).

Çocuklar için en uygun çevre, onların tecrübe ve yenilikleri yaşayarak öğrenme özgürlüğünün sağlandığı, sakıncalı durumlardan kollandığı ortam ve öz saygısının geliştiği yer olduğu belirtilmektedir. (Baumrind, 1991). Çocukların şahsiyet gelişiminin büyük ölçüde şekillendiği çocukluk dönemlerinde, anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar oldukça önem arz etmektedir (Handan Ergün, 2008).

Bu bağlamda anne baba tutumları açısından bakıldığında her ailenin kendi kültür ve değer yargıları yetiştirilme tarzlarına göre çeşitlilik arz etmektedir. Baumrind (1975)'e göre her ebeveynin kendine özgü biricik tarzı olmakla birlikte, özellikle üç kategorinin anne baba tutumlarının çoğunluğunu içine aldığı görülmektedir. Baumrind (1980:639-652 ; 1991:758-772) demokratik/dengeli (authoritative), yetkeci (ya da otoriter) ve izin verici olmak üzere üç temel anne babalık üslubunun değişik gelişimsel sonuçlarla ilişkili olacağını ileri sürmüştür (Köknel, 2001:142-143).

2.8.1. Anne – Baba Tutumlarına Yönelik Yaklaşımlar

Baumrind (1967:43-88 ; 1971:100:103) tarafından öne sürülen sınıflandırma, çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik uygulamaların odağında yer almaktadır. Baumrind, uygulamalarında anne-baba ile çocuk arasındaki etkileşimi gözlemlemiş ve çocuk eğitimi hususunda anne – baba tutumlarında dört temel unsur belirlemiştir. Bu unsurlar kontrol, bakım/destek, açık iletişim ve olgunluk beklentisi boyutlarıdır.

2.8.1.1.Otoriter

Bu kategorideki ebeveynler, denetim ve yetkinlik beklenti oranları fazla, iletişim ve bakım oranları kısıtlı olan ebeveynlerdir.

Çocuklarına yaptırım uygular, fikirlerini beyan etmesine izin vermez ve her şeyi sorgusuz sualsiz itaat etmelerini beklerler.

2.8.1.2.Demokratik

Bu kategorideki ebeveynler, samimi, alakalı ve sabırlıdır. Çocuklarının seçim ve fikirlerini önemserler. Çocuklarından yetişkin gibi davranmalarını ve gerektiğinde kurallara uymalarını beklerler.

2.8.1.3.İzin Verici

Bu kategorideki ebeveynler, denetim ve olgunluk beklentisi boyutları sınırlı, iletişim ve bakım boyutları fazla olan ebeveynlerdir.

Çocuklarını gereğinden çok serbest bırakırlar, çocuklarını hiçbir durumda denetim altında tutmazlar hatta çoğu zaman ihmal derecesinde müsamaha gösterirler. Samimi ve sevecendirler. Çocukların kendileri hakkındaki seçim ve yargıları yine kendilerinin vermelerini isterler (Hasan Bozaslan ve Ahmet Kaya, 2012).

Köknel, ebeveynlerin tutum ve yaklaşım şekillerine göre, beş farklı aile yapısının olduğunu belirtmiştir (Şendil, a.g.e.,:175).

2.8.1.4. Bilgili, İlgili Aile

Çocuğun ve ergenin hüviyetini, şahsiyetini, yeteneklerini, IQ seviyesini bilir, onlarla ilişki kurar, belirli sınırlar dahilinde özgür ve bağımsız hareket etmesine müsamaha gösterir, üzerine düşen görevlerini yerine getirmesini sağlar, muvaffakiyetlerini ödüllendirir, gerekirse sebeplerini izah ederek fiziksel olmayan yaptırımlar uygular.

2.8.1.5.Sert ve Sıkı Aile

Çocuğun ve ergenin hüviyetine, şahsiyetine değer vermez, kuralları kati bir şekilde uygular, kusurlarını izah etmeden her türlü metotla cezalandırır, iyi hal ve tutumlarını şımarmaması için ödüllendirmez, özgür ve otonom davranışlara olanak tanımaz, ya hiç sorumluluk vermez ya da gereğinden çok yüklenerek ergeni ezer.

2.8.1.6. Gevşek Aile

Çocuğun, ergenin yaşını, IQ'sunu ve yeteneklerini önemsemeyen, davranışlarını kontrol etmez, müsamaha adı altında alakasız yaklaşır. Ebeveynler oldukça özgür ve otonom davranışlara müsamaha göstermesine rağmen çocuk ve ergen sorumluluk üstlenmez.

2.8.1.7. Tutarsız Aile

Anne ve babanın her biri farklı tutumlardadır. Çocuğa ve ergene karşı farklı davranışlarda bulunurlar.

2.8.1.8. Boşlayan, İhmal Eden Aile

Çocuğun ve ergenin hüviyetini ve şahsiyetini tanımayan, onların yaşına, IQ seviyesine, yeteneklerine göre değil de kendi arzularına göre hareket eden, onları boşlayan, önem vermeyen ve hiçe sayan aile ortamıdır (Kulaksızoğlu, 2000).

Çocuk yetiştirme tutumları cemiyetten cemiyete, kültürden kültüre ve hatta aynı cemiyet içerisinde dahi aileler arasında değişiklik arz etse de bu yetiştirme şekillerinin ortak ve ağır basan yönlerini inceleyerek onları gruplandırabiliriz (Dönmezer, 1999:44).

2.8.2. Demokratik (Destekleyici) Tutum

Bu tutumu benimseyen anne babalar, evlatlarına insan olarak saygı gösterir, onların tekâmülüne özgü, şahsiyetlerine uygun davranışlar göstereceğini bilir ve bu metodu gelişimi için izler, onlara yakışır davranır. Her çocuğun kendine özgü, biricik ve öznel olduğunu kabul eder, onun aile içinde hür bir şekilde yetişmesine, becerilerini en üst seviyede ortaya çıkarmasına ve “kendini gerçekleştirmesine” müsamaha gösterir. Bunun için desteklerde bulunur. Çocuğun geçimini sağlamasında, yeme içme ve korunma gibi temel gereksinimlerini karşılamayla birlikte ona “sevgi” gösterir. Bu sevgi için hakikaten bir beklenti içerisine girilmez. Çocuk böyle bir ailede ebeveynlerinin sevgi ve desteğinden mahrum kalmayacağından emindir. Sevgi bir buyruk vasıtası olarak görülmez. Çocuğa aile içinde eşdeğer haklar tanınmıştır. Düşüncelerini açıkça beyan etmesinde dayanak olur ve bu konuda yüreklendirilir. Eşitlikçi ve demokratik tutum gösteren ebeveynler çocuklarına karşı daha dostane

tavir sergiler, onlarla birçok şeyi paylaşırlar, onlara kıymet verirler ve bunu onlara sezdirirler. Ebeveynler kati kaideler koymak yerine hoşgörölü davranmasını da bilirler (Yavuzer, 2005:33).

Demokratik tutum, çocukların hem kontrol edilmesini hem de alaka ve ihtiyaçlarına karşı hassas davranılmasını gözetten bir tutumdur. Uyulması gereken kaideler ve kurallar önceden belirlenir ve çocuklara izah edilir. Çocukların kaidelere uyması desteklenir; ancak kaidelere uyulmadığı anlarda da cezalar uygulanır. Ebeveynler, kendi fikirlerini önemsenmesini istedikleri gibi, onlar da çocuklarının fikirlerini önemserler. Haklar mukabele esasına dayandırılır. Mesuliyet bilinci yanında çocuğun otonomu istenir ve yüreklendirilir (Kulaksızozğlu,2011: 119).

Dengeli, benimseyici, güven verici, destekleyici olarak da ifade edilen bututum ideal anne baba tutumudur (Yavuzer, 2010:115).

Böyle bir ailede anne babanın ilişkisi sevgi ve saygı çerçevesinde şekillenmektedir. Eşler de birbirine karşı özenli davranmakta ve çocuklarına iyi birer örnek teşkil etmektedir. Bu aileler çocuklarına karşı da ortak bir tutum sergilemektedirler. Ayrıca, kurallar sadece çocuk için değil tüm aile bireyleri için de geçerlidir. Aile içerisinde anne baba ile çocuklar eşit haklara sahiptir. Çocuğa söz hakkı verilir ve fikirlerini söyleme özgürlüğü tanınır (Kulaksızozğlu, 2011:118).

Demokratik ebeveyn tutumunda ise çocuğa şartsız sevgi beslenmekte, bir kişi olarak onun düşüncelerine hürmet gösterilmekte fakat bununla birlikte bazı kısıtlamalar ve kaideler uygulanmaktadır. Ebeveyn çocuğun gereksinimlerine karşı hassas ve alakalıdır. Çocuğa her dönemine uygun vazifeler sunulmakta ve bazı şeyler hakkında kendi başına seçim yapmasına olanak sağlanmaktadır. Çocuğun düşünceleri değerli görülmekte ve bu düşünceleri açıkça beyan etmesine izin verilmektedir. Ebeveyn çocuğa iyi bir yol gösterici konumundadır (Özgüven 2001:215).

Demokratik tutumu benimseyen ebeveynler çocuğunun değerli olduğuna inanmakta ve onun özgür bir şahsiyet olarak yetişmesinde yardım etmektedirler. Bu tutumasahip ebeveynler, çocuğuna bir insan olarak hürmet gösterir. Ona bedensel gereksinimlerini gidermede destek olmakla beraber beklentisiz bir sevgi de sunar ve çocuk hiçbir vakit bu sevgiden yoksun kalmayacağını bilir. Zira ebeveyn çocuk hoş

gitmeyen hal ve hareketleri sergilediğinde bile ona sevgisini açık bir şekilde gösterir (Steinberg, 2007:355-356).

Demokratik ailede gelişen çocuk, olgunluk aşamasında otokontrolü gelişmiş, kendine ve etrafına karşı sağduyulu, özgüveni fazla bir karakter geliştirir (Gander ve Gardiner, 1998:98).

2.8.3. Baskıcı – Otoriter Tutum

Maccobi ve Martin (1983)'in kısıtlayıcı olarak tanımladıkları otoriter ebeveynler itaati oldukça önemserler. Yaptırımlara dayalı, sert ve zorlayıcı kural kaideleri benimseme eğilimindedirler. Sözlü iletişim kısıtlayıcı ev içinde kullanılır değildir, çünkü bu tarz ebeveynlerin asıl inancına göre çocuk, konulan ölçü ve kaidelere sorgulamaksızın itaat etmelidir. Kısıtlayıcı ebeveynler özgür davranışları yüreklendirmekten öte çocuğun otonomunu sınırlandırır (Kulaksızoğlu, a.g.e., :122).

Kısıtlayıcı ailelerde ebeveynlerin beklentileri; onlara inanılması, baş eğilmesi, ihtiram gösterilir ve kuralları koyar, diğerlerinin de buna uyması istenir. Kaidelere karşıt davranışlar katı bir disiplinle karşılaşır. Bu tarz alt sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerde buna daha fazla görülür (Çağdas, Seçer, a.g.e., :133).

Çocuklarına egemen olduklarına inanan bu ebeveyn tutumunun özünde baskı bulunur, ebeveynin sözleri her daim doğru olarak görülmeli ve çocuklar ebeveynlerine sorgusuz sualsiz bağ eğmelidir. Anne baba çocuğun davranışlarını denetlemeye, yön vermeye çabalar ve hareketlerine ölçü koyar. Ergenler de yaptırım uygulama, paylama veya ötelenme endişesiyle anne babasının taleplerine itaat etmek zorunda kalır. Ailede büyükten küçüğe, erkekten kadına ve güçlüden acize yönelik zorlama olduğu için aile fertleri arasında muhabbet duyguları yerine daha ziyade endişe, kaygı ve öfke hisleri hakimdir (Tabak, 2007).

Korku kültürünü özümseyen otoriter ebeveynler çocuğun en küçük yaramazlığını; fiziksel şiddet gibi yaptırımlarla; yargılama, hor görme, mahcup etme gibi hissi yaptırımlarla; hoşlandığı faaliyetlerden uzaklaştırmak gibi ayrıcalıklardan mahrum ederek yaptırım uygularlar. Çocuk, üzerinde yoğun tahakküm ve sert bir disipline sahip olduğu için ebeveynlerinin her dediğini uygulamak durumunda kalır.

Ebeveynler sevgilerini özellikle çocuk kendilerine itaat ettiği zamanlarda gösterirler (Erdoğan & Uçukoğlu, 2011: 54).

Baumrind'in araştırmasına göre otoriter ebeveynler, çocukların hal ve hareketlerini otorite tarafından meydana getirilmiş kati kaideler ışığında değerlendirirler. Bu tarz ebeveynler için sistem ve anenevi yapının korunması boyun eğme zorunluluğunu gerektirir. Çocuğun ebeveynlerinin konuştuğu her kelimenin doğru olduğunu kabul etmesi gerektiğine inandıkları için sözel iletişimi gereksiz görmektedirler (Özguven, 2001:211).

Otoriter anne-baba tutumunun hakim olduğu ailelerin çocukları ve ergenleri, sorunlu hal ve hareketler gösterir veya bu tarz hal ve hareketleri benimserler. Olumlu düzeyde bir akademik başarı sergilerken öte yandan öz saygısı düşük, negatif değerlendirilme endişeleri fazla, bunalıma girme tehlikeleri yüksek ve sorunlarla başa çıkma yetenekleri kısıtlı bir kesimi oluşturmaktadır (Çağdaş, Seçer, a.g.e., :130-131).

Aşırı Otoriter tutum sergileyen aileler, çocuklarının kendilerine kati bir şekilde baş eğmelerini isterler. Bunu elde edebilmek için de evlatları ile fazla içli dışlı olmaktan sakınır, soğuk tavır sergilerler. Evlatlarına tercih etme seçeneği sunmaz, arkadaş, kıyafet ve hatta hayat arkadaşı seçimini dahi kendileri evlatlarının yerine yaparlar. Evlatlarının aldıkları kararlara itaat etmeleri için de çokça yaptırım uygularlar. Bu gibi bir ailede gelişen çocuk, çoğunlukla ya fazla itaatkar ya da fazla asi bir şahsiyet geliştirir. Bu ortamda yetişen çocukların olgunluk dönemlerinde öz saygıları az olabilmekte ve otokontrolleri gelişmedikleri için kendi başına karar alamama sorunu yaşamaktadır (Ekşi, 1990:269).

2.8.4. İzin Verici / Müsamahakar Tutum (Aşırı Hoşgörülü Tutum)

Çocuğun negatif hal ve hareketlerine kısıtlama getirmeyen, etrafına kasti şekilde zarar vermesini dahi müsamaha ile karşılayan, çocuğa sonsuz haklar ve serbestlik tanıyan, terbiye anlayışında yaptırıma yer vermeyen ve çocuğun her talebini yerine getirmek için çabalayan ebeveynler aşırı müsamahakar ve şımartıcı bir tutum gösteren anne babalardır. Bu tarz ailelerde çocuk odaklı bir eğitim güdülür ve çoğunlukla çocuk ebeveynlerinin üzerinde tahakküm kurmaya çalışır. Çocuğunu aşırı bir sevgi ortamında yetiştiren ebeveyn, çocuğun yanlış davranışlarına göz yumduğu

için bilince varmadan onun olumlu davranışlar geliştirmesine köstek olmaktadır. Sonuç olarak aşırı müsamahakar ve şımartıcı tutum içinde büyüyen çocuk; tatminsiz, asi, paylaşmaktan hoşlanmayan, dayanışma ve işbirliği gibi toplumsal davranışlar açısından yetersiz fertler olmaktadır (Özgüven, a.g.e., :217).

Aşırı müsamahakar ebeveynler çocuğun taleplerini hiçbir kontrol ve kısıtlama getirmeksizin her daim kabul eden ebeveynlerdir. Araştırmalara göre bu tutumun devamlılığında çocuğun ihtiyaç anında duygu, arzu ve dürtülerini kontrol edebilme becerisinin ilerleme kaydetmesini negatif etkiler; Şiddet eğilimli, öfkeli hal ve hareketlerin artmasına sebebiyet vermektedir. Bu hal aynı zamanda aile içinde de bir çok problemlere sebebiyet verir. Çünkü çocukların süreklilik arz eden talepleri ve sürekli öfke nöbetleri bazen onların da sabır sınırlarını çok aşar; bu defa çok katı yaptırımlar uygulanır. Bir ev içinde hem müsamahakar, hem de çok katı tutumların sergilenmesi ise tamamen kargaşaya dönüştür (Şendil, a.g.e., :177).

Aşırı müsamahakar tutum yaygın bir biçimde orta yaşın üzerinde yuva kurup çocuk edinen ailelerde ya da aile büyükleriyle yaşayan erişkinler gurubunun meydana getirdiği aileler içinde yetişen, tek çocuklu ailelerde görülür (Yılmaz, 2000 : 22).

Bu tutumu sergileyen ebeveynler, çocuklarının niçin hoşnut olmadığını ve okul hayatlarına neden yeterli alaka gösteremediklerini anlayamazlar. Oysaki talep ve isteklerini kontrol etmeyi öğrenememiş çocuklar özen ve çaba isteyen işlerden çabuk bunalmaktadırlar (Yavuzer, 2001:74-83).

İzin verici müsamahakâr anne – babalar evlatlarına karşı oldukça müsamahakar davranırlar. Davranışlarına herhangi bir kısıtlama getirmezler. Bununla beraber bu tarz ebeveynler evlatlarına karşı samimi ve alakalı davranırlar, onlara şefkat gösterirler (Gençtan, 2007).

2.8.5. Aşırı Koruyucu Tutum

Aşırı himaye edici ebeveyn tutumu sık görülen bir tutumdur. Ebeveynlerin aşırı himayesi, çocuğa gereğinden fazla himaye ve ilgi göstermesi manasına gelir. Bunun getirisi sonucu çocuk, başka kişilere aşırı bağımlı, itimatsız, kalp kırıklıkları yaşamaya meyilli bir kişi olabilir. Bilhassa anne-çocuk münasebetinde meydana

gelen bu aşırı himayeciliğin arkasında, annenin duygusal boşluğu yatmaktadır (Kulaksızoğlu, a.g.e.,:120).

Geçtan (1988)'e göre ise “aşırı himayeci tutumun ardında çocuğa yönelik bilinç altında , iticiliğin meydana getirdiği pişmanlıkları, çocuğun başına bir şey geleceği, hastalanacağı, onu kaybedeceği veya kötü huylar edineceği endişeleri” yatmaktadır. Aşırı himayeci ebeveynler her daim çocuklarının başına negatif bir olay gelebilir endişesiyle davranırlar. Bu endişe ise hem kendilerini hem de çocuklarının şahsiyet bulmasını engeller. Hatta çocuklarının oyun oynamalarını kısıtlar ki üşütür, hasta olur diye endişelenir. Ergenlik çağında çocuklarına aşırı himaye adına baskı yaparlar. Özet olarak çocuklarını yaşama dahil etmez ve yaşama dahil olmalarını engellemiş olurlar (Şendil, a.g.e., :176).

Koruma, gözetme normal bir ebeveyn davranışdır fakat himaye ve aşırı önemseme çocuğun kendisini ifade edeceği davranışları kısıtlayacak boyuta varıyor ise bu tutum “aşırı koruyucu” olmaktır. Koruyucu ve karışan anne babalar çocuğun yetişmesine özgü hürriyetleri elde etmesini kısıtlayacak biçimde ona nasıl hareket etmesini, neyi ne şekilde yapması gerektiğini söylemektedir (Emel Öztürk, 2003).

Koruyucu ve müdahale edici ebeveynler çocuklarını kendilerinin bir eseri gibi algırlar ve çocuğun ebeveyne olan bağımlılığını bir vazife olarak görürler (Özgüven, 2001:214).

Aile içerisinde çocuğa devamlı kollanmaya ihtiyaç duyuyormuş gibi hareket eden ebeveyn, kendi tutum ve davranışlarını göstermesi için çocuğa gerekli ortamı hazırlamaz. Çocuk için her türlü özveriyi göstermeye hazır olan anne baba, çocuk yerine kararlar alır ve buna hakkı olduğunu sanır.

Ebeveynlerin çocuklarını kötü durumlara karşı kollamak ve denetleme görevleri, çocuğun sağlıklı yetişip ilerlemesine köstek olacak oranda olmamalıdır. Araştırma sonucu Türk örf ve ananelerinde annelerden beklenen annelik görevinin gereğinin de etkisiyle, annelerin babalara göre daha kollayıcı olduğu saptanmıştır. Genellikle ebeveynlerin orta yaş üstü çağında dünyaya gelen çocukları, ailenin en küçük çocukları, bir evin tek oğlu ya da kızı olan çocuklar, dış görüntü olarak diğer kardeşlerinden daha alımlı ve gayretli olan çocuklar daha çok kollanmaktadır (Yavuzer, 2003: 27).

Kollayıcı tutumu gösteren ailede büyüyen çocuk başkaları tarafından yönlendirilmeye meyilli yüksek, kendini ortaya koyma olasılığı düşüktür. Ebeveynler evlatlarının her dileğini yaptığı ve hiçbir mesuliyet vermediği için çocuğun olgunluk zamanlarında da ben merkezli, uyumsuz ve etkisiz bir kişilik göstermesi olasıdır. Bu gibi çocuklar aile ortamında ve dışarda topluma ayak uydurmakta sorun yaşayabilirler (Kaya, 2012:135-156).

Bilhassa anne çocuğu ile gereğinden fazla alakalıdır, coşkun sevgi gösterir, her çeşit gereksinimini giderir ve çocukla alakalı her şeyi kendisi yapmak ister. Çocuğa yönelik çok fazla kontrol uygulanır. Çocuktan her şeyi kendisine danışması istenir, çocuğun herhangi bir konuda karar almasına ve özgür hareket etmesine müsaade edilmez (Özgüven, a.g.e.,:215).

2.8.6.İzin Verici / İhmalkar Tutum (İlgisiz Aile Tutumu)

Bu tutum sergileyen ebeveyn, çocuğa karşı alakasız, çocuğun ruhi ve cismi gereksinimlerine karşı ilgisiz, muhabbet ve merhamet konusunda yetersiz, denetim konusunda duyarsız ebeveynlerdir. Bu tarz ailelerde çocuklara yol gösterme, denetim ve disiplin konusunda ebeveynler aldırış etmez bir davranış içindedir. Çocuklar kendi başlarına terk edilmiş olup hal ve hareketleri kısıtlandırılmaz (Yılmaz, 2000: 21-22).

Alakasız ebeveyn tutumu çocuğa en asgari muhabbet gösteren, çocuğun hal ve hareketlerini en az denetleyen, onun ilgi ve ihtiyaçlarına karşı sergilenen hassasiyetin çok az olduğu bir aile tutumudur. Çocuklarına olması gerektiği kadar vakit ayırmayan alakasız anne babalar onlar için yeterli yardım ve gayreti göstermezler, ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlar yetersiz ve münasebet zayıftır. Özellikle çocuğun zamansız ve beklenmedik bir şekilde dünyaya gelmesi, anne babaların ebeveyn olmaya hazır ve istekli olmaması sonucu çocuğu sahiplenememeleri alakasız aile tutumunu meydana getirir. Alakasız anne baba çocuğunu boşlama hatta ruhi açıdan kabulenemeyebilir, farkında olarak veya olmayarak varlığından huzursuz olduğundan dolayı çocuğu etrafından uzaklaştırmaya çabalar (Yavuzer, 1998: 139).

İzin verici ihmalkâr anne babalar ise evlatlarını hiçbir biçimde kontrol etmedikleri, hal ve hareketlerine kısıtlama getirmedikleri gibi evlatlarıyla da hiç alakadar olmazlar ve şefkat göstermezler (Yavuzer, 2000: 262)

Çocuğun ilk ilişki kurduğu, sosyalleşmeyi öğrendiği yer aile ortamında oluşmaktadır. İnsanlarla olan diyaloglar da ailenin tesiri altında gelişim göstermektedir. Zira aile, çocuğun ilk toplumsal tecrübeleri kazandığı yerdir. Çocuğa sergilenen hal ve hareketler, ailenin yapısı, büyüklüğü, gelir düzeyi ve gelişmişlik seviyesi, çocuğun ilk toplumsal tecrübelerini meydana getirir ki bu da ruhsal ve toplumsal gelişimini etkileyecektir (Akt. Gençtan, 2000: 127).

Ergenlik çağı; bedensel, ruhsal, düşünsel ve toplumsal yönlerden bir gelişme ve olgunlaşmanın yaşandığı, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir (Özgüven, 2001: 209).

Sullivan (1953)'ında dediği gibi, ergenlik çağında sosyal bir varlık olan kişi, yapması gereken vazifeleri ve yükümlülükleri karşılamaya başlamaktadır. Bu zamanlarda ilişki içine girme yetisini geliştirme süreci tamamlanmaktadır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005:67).

Kuramsal açıdan ciddi bir dönem olan ergenlik çağında içe kapanma oldukça çok görülebilmektedir. Ergenin içe kapanması ya da kendisini tek başınaymış gibi hissetmesi pek çok sebebe dayanıyor olabilir. Ailenin farklı bir yere yerleşmesi, aile içi problemler, ebeveynlerin tutumları, okulda yaşanan sorunlar yalnızlık sebebi olabilmektedir.

Bu zamanlarda ebeveynlerin çocuk büyütme tutumları çocuğun şahsiyetini ve hissi gelişimini belirlemektedir (Tahiroğlu ve Diğerleri, a.g.m.,:80). Çocukların dünyaya geldikleri andan itibaren ebeveynleriyle kurduğu ilişki onun ileriki yaşantısında dış dünya ile gireceği ilişkinin temelini oluşturmaktadır (Halide Yavuzer, a.g.e., :83-74).

Araştırmalarda belirlenmiş pek çok anne baba tutumu bulunmaktadır. Bu bilgiler dahilinde ana baba tutumlarının insanların kişilik gelişimi üzerinde büyük tesiri olduğu ve kişinin erişkinlik yaşantısına yön verebileceği görülmektedir. Bu bilgiler ışığında anne baba tutumları ile ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

2.9. Anne – Baba Tutumlarının Ergen Üzerindeki Etkileri

Ergenlerin mesut ve sağlıklı birer yetişkin olabilmeleri için ihtiyaçlarının elverişli bir şekilde giderildiği ve kaidelerin gerektiği biçimde öğretildiği anne baba tutumlarına ehil bir ailede çocukluk evresini sürdürmeleri gerekir (Erdoğdu,2006).

Bu sebeple yetişkinler, ergenleri olgun davranışlara sevk eden ve dürtülerini kuvvetlendirmeyi hedefleyen kaideleri ve tutumları sergilemeleri gerekmektedir (Kulaksızoğlu, a.g.e., :226).

Anne baba tutumları çocuğun yetişmesinde ehemmiyetli tesirlere sahiptir. Erken çocuk dönemi boyunca tecrübe edilen durumlarda, anne baba tutumları temel toplumsal etkileri meydana getirmektedir ve çocuğun hal ve hareketleri üzerinde şekillendirici olabilir.

Ergen suçluluğu ile ilgili yapılan araştırmalarda; ailenin sergilediği tutumun, çocuğun suça meyiletmesinde önemli bir sebep olduğu tespit edilmiştir. Aile içinde görülen kaba güç, dövüş ve sağlıksız münasebetler çocuğun agresif davranışlar göstermesine sebebiyet vermektedir (Kulaksızoğlu, a.g.e., :216).

Ebeveynin değişik disiplin düşüncesine sahip olduğu, tutarlı hal ve hareketlerin sergilenmediği ailede ergen, kaideleri öğrenmekte güçlük çekmekte; hedeften uzak davranışlar göstermektedir. Suçlu ergenlerin büyük bir bölümü suçlu anne babaya sahip olması, suçun tecrübe edilen bir davranış biçimi olduğunu göstermektedir (A.g.e.,:222).

Madde bağımlılığı, Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sebebiyle mesuliyet üstlenmeden ve problemlerle yüzleşmeden büyüyen ergenlerde daha yaygındır; sorunların üstesinden gelemedikleri zaman, sıkıntılardan bu şekilde kurtulmaya ve sorunları görmezden gelmeye çabalarlar (Usta, 2012,9(15):1-14).

Ailenin kayıtsız ve tutarsız tutumunun neticesi olarak umduğu alakayı ve sevgiyi bulamayan ergenler ise bu doyumsuzluğu evin dışında aramaya çabalayarak bağımlılık meydana getirecek maddelerin vereceği anlık hazza yönelebilirler. Bununla birlikte aile üyeleri arasındaki diyaloğun, desteğin kısıtlı olduğu ve daha çok ben merkezli münasebetlerin hakim olduğu evlerde yetişen ergenler de

bağımlılık yaratan maddeye veya hal ve harekete daha çok yönelmektedirler (Karacan, Şenol ve Şener,1996: 28-34).

Duygu durum bozuklukları, bilhassaçocuklukta yaşanan negatif tecrübelerin tesirlerinden kaynaklanmaktadır. Bu hayat emareleri yıllar geçmiş olsa bile ruhsal yapılarını ve davranışları denetlemekte; kişinin sebepsiz keder, kontrol kaybı ve aniden agresifleşme, içine kapanıklık, itimatsızlık, ürkeklik ve asosyal olma problemleri yaşamasına sebebiyet vermektedir (Düzgün, a.g.m.,:236).

Ebeveynlerin bir kısım davranışlarının çocukta sosyal fobi oluşmasınadirekt olarak tesiri olduğu düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar, sosyal fobisi bulunan ergenlerin ebeveynlerinin koruyucu tutum sergilediklerini belirtmektedir.

Anksiyetesi yüksek olan koruyucu anne babanın çocuğun bir başına iş görmesine mani olması, onun öz güven sahibi olmasını zorlaştırır. Her daim korku içinde olan çocuk, korunma mekanizması olarak çekinmeyi tercih eder ve diğer insanlarla bir araya gelme tecrübelerini yaşayamaz. Bu ergenlerde başa çıkma becerilerinin gelişmesi çokta mümkün görülmemektedir (Steinberg,2007:355-356).

Ebeveynin çocukla doğru bir iletişim sağlayamaması, kayıtsız ve toleransız hareket etmesi çocuklarda anksiyetegörülmesine sebep olmaktadır. Düzgün (2006),otoriter ebeveyn tutumunun çocukları negatif yönde etkileyerek depresyona ve anksiyeteye sebebiyet verdiğini, demokratik ebeveyn tutumunun depresyon ve anksiyeteyi önleyici yönde bir tesiri olduğunu belirtmiştir (Smetana,1994).

2.10. Anne Baba Tutumlarının Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisi

Anne baba tutumlarının çocuğun kişiliği ve gelişimi açısından önemi yadsınamaz, bilhassa ergenlik dönemi ergenin biyolojik, bilişsel, ruhsal ve sosyal değişimlerle karşı karşıya kaldığı bir evredir. Bu değişiklikler aileyi ve aile arasındaki ilişkileri de etkilemektedir (Hines,1997:375-388). Ergen, bilişsel açıdan geliştikçe, ailenin var olan örf adetlerini, düşünce yapısını, değerlerini sorgulamaya ve çoğu zaman eleştirmeye başlar (Baumrind,1968). Ailenin rolü ve anne-baba çocuk arasındaki ilişki, gelişimin en önemli belirleyicileri olarak görülmektedir. Anne baba tutumları ergenin ailesiyle olan ilişkilerini ve bireyselliği ile özerkliğini destekleyen en önemli unsurdur (Lamborn ve ark.,1991;Weiss ve Schwarz,1996;Phares ve Renk,1998). Aile

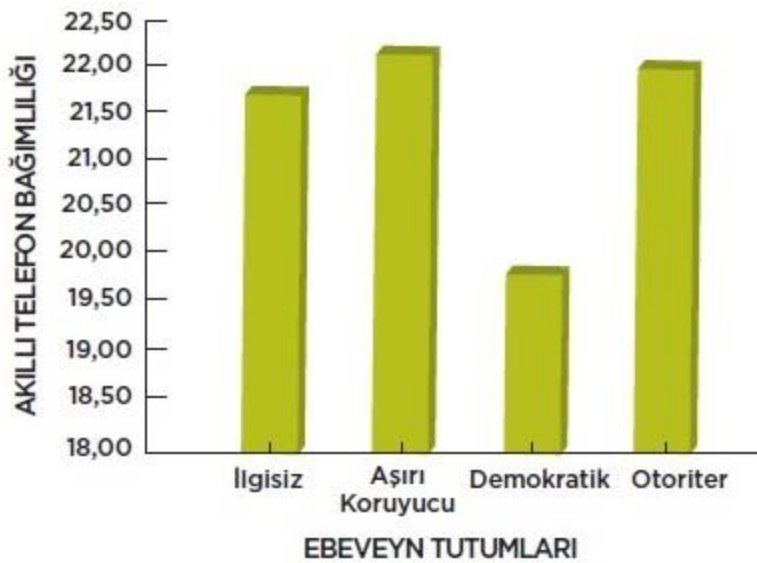
içerisindeki ilişkiler destekleyici ve içten ise, ilgi ve sevgi odaklı bir diyalog benimsenmişse ergenin gelişimi problemsiz ve rahat bir şekilde ilerlemektedir.

Anne baba tutumlarının ergen üzerindeki davranışsal bağımlılıklara etkisine baktığımızda, bir çok araştırmacının belirttiği gibi sevgi, şefkat, önem ve ilgiden yoksun çocukların akademik başarısı, benlik saygısı ve toplumsal yeterliliği düşük olmaktadır (Baumrind,1968).

Çoğu zaman bu sorunlu davranışlar ergenlik döneminde başlamakta ve yetişkinlikte de devam eden problemlere sebep olabilmektedir (Lamborn ve ark.,1991;Weiss ve Schwarz,1996;Phares ve Renk,1998).

Baldwin, otoriter ebeveyn tutumunu benimseyen ailelerin çocukları ile demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarını incelemiştir. Araştırma neticesinde demokratik tutumun benimsendiği ailelerde yetişen çocukların olumlu kişilik özelliklerine sahip olduğu, otoriter tutumun hakim olduğu ailelerde yetişen çocukların ise bir türlü karar veremeyen bir ruh halinde oldukları, yaratıcı fikirler sergileyemedikleri, yeteneklerinin gelişmediği, çok fazla kaygı ve korku içinde oldukları tespit edilmiştir. Ebeveynlerin demokratik tutumunun, çocuğun karakter gelişimi üzerinde olumlu yönde faydalı olduğu ve gelişim sürecini hızlandırıcı bir tesire sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

Demokratik Aile Ortamı Akıllı Telefon Bağımlılık Seviyesini Düşürüyor

Yukarıdaki veriler ışığında demokratik aile ortamında akıllı telefon bağımlılık seviyesinin düştüğü görülmektedir (İnsamer).

İlgisiz ve ihmalkâr tutum sergileyen anne babaların çocuklarında internet ve akıllı telefon bağımlılığının daha sık görüldüğü, demokratik tutumun ise akıllı telefon ve internet bağımlılığından koruyucu bir etken olduğu ifade edilmiştir (Huang ve diğerleri, 2009:485-490).

Yılmaz (2000),’a göre, ihmalkâr tutuma sahip olan anne babaların çoğunlukla çocuklarına karşı ilgisiz kaldıklarını ve onları denetleme ihtiyacı duymadıklarını ifade etmiştir. Bu aileler ailenin olağan görevi olan çocuklarının fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakta, fakat genellikle çocuklarına duygusal bakımdan yakınlık göstermemektedir (Yılmaz, 2000).

Ayas ve Horzum (2013), ihmalkâr tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarına gerekli ilgi ve alakayı göstermemeleri ve çocuklarının ruhsal gereksinimlerini karşılamamaları neticesinde çocukların bu gereksinimlerini akıllı telefon vasıtasıyla internet ortamından giderme yoluna yöneldiklerini söylemiştir (Ayas, T.,& Horzum, M., 2013).

Young (1997)’a göre, aile içerisinde gerekli alakayı göremeyen, aile de yakınlık ve iletişime açık bir ortama sahip olmayan çocukların internet gibi ortamları kaçış için kullandığını ve bu araçların negatif tesirlerine daha fazla maruz kaldıklarını ifade etmiştir (Young,1997:12-30).

Young (2004:402-415), ergenin akıllı telefon kullanımının ailesi tarafından gerektiğinde kontrol edilmemesini akıllı telefon bağımlılığı açısından bir tehlike etkeni olarak tanımlarken, Bölükbaş (2003) da ergenlerin akıllı telefon kullanımının aile tarafından kontrolünün öneminden söz etmektedir (Bölükbaş,2003).

İhmalkâr tutumu benimseyen aileler de yetişen çocukların istediği şekilde ve istediği kadar akıllı telefonlarıyla zaman geçirebileceği ve bağımlılık olasılığının yükselebileceği öngörülebilir.

Öte yandan Wu ve arkadaşları (2016) otoriter- kısıtlayıcı ebeveyn yaklaşımının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile anlamlı derecede ilişkili olduğunu; kural sayısı fazlaştıkça ve akıllı telefon kullanımıyla bağlantılı kurallar daha katı

uygulandıkça, ergenlerin bağımlı kullanıcılar olma riskinin arttığını belirtmişleridir (Wu, ve diğerleri, 2016:130).

Bu durumda ebeveynlerin diğer alanlardaki tutumlarının yanı sıra, çocuklarının akıllı telefon kullanımına ilişkin de ihmalkâr-ilgisiz ve otoriter- aşırı kuralcı tutumdan kaçınmasının gerekli olduğunu ifade edebiliriz. Huang ve arkadaşlarının (2009) ‘da yaptığı çalışmada, kötü bir aile ortamında büyüyen ve anne babasından sevgi, ilgi alaka görmeyen çocukların, kendilerini sanal dünyada ifade etmeye çalıştıkları ve akıllı telefon bağımlılık derecesin de kullanım oranlarının yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Huang ve diğerleri, 2009: 485-490).

Ebeveynlerin duygusal duyarlılığı ve ulaşılabilirliğinin tesiri birçok çalışma da gösterilmiştir. İnternet bağımlılığı olan ergenlerin ebeveynlerinin davranışlarının bağımlı olmayanlara göre daha mesafeli, şefkatten yoksun ve düşük duyarlılıkta olduğu bildirilmiştir (Xiuqin ve diğerleri, 2010).

Bu bağlamda, ergenler ile ebeveynler arasındaki iletişimin sağlıklı olmasının, büyük oran da kabul, ilgi ve duyarlılık ile birlikte yeterli düzeyde denetlemeye dayanan anne baba tutumlarının ergenleri davranışsal bağımlılıklar düzeyinde akıllı telefon bağımlılığından koruyucu olabileceği söylenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, anne baba tutumları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkiisel tarama modelinde betimsel bir araştırma olarak düşünülmüştür.

İlişkiisel tarama modelleri iki ya da ikiden fazla değişkenin olduğu araştırma ve çalışmalarda elde edilen bulgularla ilgili değişim varlığını ve derecelerini belirleme sürecinden oluşmaktadır (Karasar, 2005). Çalışma betimsel yöntemle yapılmış olup değişkenlerin ne yönde ve ne derecede değiştiğinin belirlenmesinde korelasyonel bulgulardan yararlanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı; bağımsız değişkenleri ise, algılanan anne ve baba tutumları, cinsiyet, yaş, anne ve baba öğrenim durumu, ailenin algılanan gelir düzeyi, akademik başarısına yönelik algısıdır.

3.2. Evrem ve Örneklem

Araştırma evreni, 2017–2018 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Bakırköy ilçesinde bulunan Özel Uğur Temel Lisesinde eğitim ve öğretim görmekte olan ergenlerden oluşmaktadır. Uygulama kolaylığı açısından bu lise seçilmiştir.

Katılımcıların demografik özellikleri Çizelge1, Çizelge2, Çizelge3, Çizelge4, Çizelge5 ve Çizelge 6'da yer almaktadır.

Çizelge 3.2.1. Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Erkek	151	55,9	55,9	55,9
Kadın	119	44,1	44,1	100
Total	270	100	100	

Çizelge 3.2.1'e bakıldığında, örneklem grubunu oluşturan 151'i (%55,9) erkek; 119'u (%44,1) kadın olmak üzere toplam 270 ergenlerden oluşmaktadır.

Çizelge 3.2.2. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
14	18	6,7	6,7	6,7
15	54	20,0	20,0	26,7
16	64	23,7	23,7	50,4
17	118	43,7	43,7	94,1
18	16	5,9	5,9	100
Toplam	270	100	100	

Çizelge 3.2.2'ye bakıldığında, örneklem grubunu oluşturan ergenlerin 18'i(%6,7) 14 yaşında; 54'ü (%20) 15 yaşında; 64'ü (%23,7) 16 yaşında, 118'si (%43,3) 17 yaşında 16'sı (%5,9) 18 yaşındadır.

Çizelge 3.2.3. Anne Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul	28	10,4	10,4	10,4
Ortaokul	48	17,8	17,8	28,1
Lise	123	45,6	45,6	73,7
Üniversite ve Üstü	71	26,3	26,3	100
Total	270	100	100	

Çizelge 3.2.3'e bakıldığında, örneklem grubunu oluşturan ergenlerin annelerinin 28'i(%10,4) ilkokul; 48'i (%17,8) ortaokul; 123'ü (%45,6) lise; 71'i (%26,3) Üniversite ve üstü düzeyde eğitim aldıkları görülmektedir.

Çizelge 3.2.4. Baba Öğrenim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul	24	8,9	8,9	8,9
Ortaokul	37	13,7	13,7	22,6
Lise	121	44,8	44,8	67,4
Üniversite ve Üstü	88	32,6	32,6	100
Total	270	100	100	

Çizelge 3.2.4'e bakıldığında, örneklem grubunu oluşturan ergenlerin babalarının 24'ü (%8,9) ilkokul; 37'si (%13,7) ortaokul; 121'i (%44,8) lise; 88'i (%32,6) Üniversite ve üstü düzeyde eğitim aldıkları görülmektedir.

Çizelge 3.2.5. Ailenin Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Düşük	4	1,5	1,5	1,5
Orta	181	67,0	67,0	68,5
İyi	60	22,2	22,2	90,7
Çok İyi	25	9,3	9,3	100
Total	270	100	100	

Çizelge 3.2.5'e bakıldığında, örneklem grubunu oluşturan ergenler, ailelerinin 4'ü (%1,5) düşük; 181'i(%67,0) orta; 60'ı (%22,2) iyi; 25'i (9,3) çok iyi gelir düzeylerinin olduğunu söylemişlerdir.

Çizelge 3.2.6. Akademik Başarı Seviyesi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İyi	103	38,1	38,1	38,1
Orta	133	49,3	49,3	87,4
Yetersiz	34	12,6	12,6	100
Total	270	100	100	

Çizelge 3.2.6'ya bakıldığında, örneklem grubunu oluşturan ergenlerin 103'ü (%38,1) iyi; 133'ü (%49,3)orta; 34'ü (%12,6) yetersiz derecede kendilerini akademik başarı seviyesinde görüyorlar.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığına ilişkin bilgi edinmek amacıyla” ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ölçeği”, algılanan Ana-baba Tutumlarına ilişkin bilgi edinmek amacıyla “Ana-Baba Tutumları Ölçeği” (Ergenler için) kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama çizelgesi katılımcılar hakkında sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanılmıştır. Bu çizelgede yaş; cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, akademik başarı düzeyini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Çizelgesi

Araştırmada, araştırmaya katılımları olacak ergen bireyleri tanımak ve araştırmanın amacına varılmasında önemli olabileceğinin düşünöldüğü bilgilerin verilmesini sağlamak için hazırlanan Kişisel Bilgi Formunda, araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyet, yaş, annelerinin öğrenim durumu, babalarının öğrenim durumu, ailelerinin gelir düzeyleri ve kendilerinin akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri gibi çeşitli bilgileri öğrenmeye yönelik 6 soru oluşmaktadır.

3.3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği

(ATBÖ): ATBÖ-, Kwon ve arkadaşları tarafından ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı riskini ölçmek için geliştirilen, 10 maddeden oluşan ve altılı Likert dereceleme ile değerlendirilen bir ölçektir. Ölçek maddeleri 1’den 6’ya doğru puanlandırılmıştır. Ölçek puanları 10-60 arasında değişmektedir. Testten elde edilen puan arttıka bağımlılık için riskin arttığı değerlendirilmektedir. Ölçek bir faktörlü olup alt ölçekleri yoktur. Kore örnekleminde erkekler için kesme puanı 31, kadınlar için 33 olarak belirtilmiştir. Özgün formunun iç tutarlılık ve eş zamanlı geçerliliğinin Cronbach alfa katsayısı 0.91’dir.

Araştırmada çalışma grubuna yönelik olarak kullanılan “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği” orijinal formu 2013 yılında Kwon, Kim, Cho ve Yang tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formunun geliştirilmesi sürecinde ilk olarak uzun versiyon 33 maddeden oluşmuş daha sonra ölçeğin kısa 10 maddelik formu 343 erkek, 197 kadın toplam 547 kişiye uygulanarak geliştirilmiştir. Orijinal kısa formu 5’li likert olarak hazırlanmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması ise 2014 yılında Akın

ve diğerleri tarafından yapılmıştır. Yaş ortalaması 16,2 olan, 312 lise öğrencisine uygulanan ölçek beş akademisyen tarafından Türkçe' ye uyarlayarak, Türkiye' de uygulanabilir hale getirmişlerdir. Ölçek tek bir boyuttan oluşmakta olup uyarlanan ölçeğin güvenirlik çalışmalarında, standardize edilmiş Cronbach Alpha değeri açısından güvenirliği. 88 olarak bulunmuştur

3.3.3. Anne – Baba Tutum Ölçeği

Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Yılmaz (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçek puanlarına uygulanan faktör analizi sonucu kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik / özerklik olmak üzere üç faktör ortaya çıkmıştır. Kabul/ilgi boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını, Kontrol/denetleme boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını, Psikolojik özerklik boyutu anne-babanın demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirildiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler dört dereceli, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi yedi dereceli, diğer maddeler ise üç dereceli Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. . Ölçeğin 19. maddeye kadar olan tek numaralı 9 maddesi kabul/ilgi boyutunu oluşturmakta ve düz puanlanmaktadır. Çift numaralı maddeler ise denetleme boyutunu oluşturmakta ve ters puanlanmaktadır, sadece 12.madde aynı şekilde puanlanmaktadır. Alınan yüksek puanlar her iki boyutta da o boyutla ilgili algılanmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde ayrı ayrı yapılmıştır. Lise öğrencileri için güvenirlik katsayıları ve iç tutarlık katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği için .82 ve .70, kontrol/denetleme alt ölçeği için .88 ve .69, psikolojik özerklik alt ölçeği için .76 ve .66 olarak bulunmuştur. Ölçekten iki şekilde ölçüm alınmaktadır. Bu çalışmada kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden dört anne-baba tutumunun ayırt edilerek ölçüm alınması yoluna gidilmiştir. Kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan deneklerin ebeveynleri "demokratik", altında puan alanlar "izin verici-ihmkâr", kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan çocukların ebeveynleri "otoriter", kabul/ilgi boyutunda ortancanın

üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın altında puan alan çocukların ebeveynleri "izin verici-müsamahakar" olarak adlandırılmıştır (Yılmaz, 2000:32-37).

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Ergenlerde anne baba tutumlarının geçerli ve güvenilir verilere ulaşılması, veri kaynakları ile güven ilişkisinin sağlanmasına bağlıdır. Bundan dolayı güven zemininde kurulan ilişkiye dayanarak öğretmenlerin ergenlere soru kâğıdını uygulamaları, istenmiştir. Hazırlanan bir yazıda araştırmanın amacı ve önemi ile ilgili elde edilen/ faydalanılan / kullanılan birimler/alanlar üzerinde durulmuş, ergenlere bilhassa araştırma hakkında bilgi sahibi olmaları , onaylarının alınması gerektiği ve veri kaynaklarının saklı kalacağı belirtilmiş, yanında soru kâğıtları gönderilmiştir. Soru kâğıtlarının araştırmacıya iletilmesi için belirli bir vakit tayin edilmiştir.

Elde edilen veriler araştırmacı tarafından hazırlanan bir kod yönergesi aracılığı ile bilgisayara kodlanmıştır. Kodlama ve analizde SPSS 17.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı belirlemek için t – testi, ikiden fazla grup olduğu durumda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek Yönlü (One Way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe testi kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon ile test edilmiş olup %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Toplanan veriler eleştirel bakış açısı ve bilimsel bilgiler dâhilinde yorumlanmıştır. Araştırma neticesinde, algılanan anne baba tutumlarının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığıyla ilişkisi sorgulanarak, çıkan sonuçlara göre anne babalar ve eğitimciler için önerilere yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılanlardan ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Ölçekleri ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama, Standart Sapma Değerlerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan bireylerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Anne - Baba Tutum Ölçeği ile ilgili bulgular Çizelge 4.1.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1.1. ATBÖ ve ABTÖ İçin Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	N	Ortalama	Ss	Çarpıklık	Basıklık
ATBÖ	270	2,34	1,26	0,99	0,62
ABTÖ	270	2,7	0,36	0,16	0,79

Çizelge 4.1.1’de araştırma verilerinin analizinde kullanılacak değişkenlere ait merkezi eğilim ölçümleri (ortalama, ortanca ve tepe değerler) ile birlikte çarpıklık ve basıklık değerleri yer almaktadır. Merkezi eğilim ölçülerinin birbirine yakın olması dolayısıyla normal dağılıma yaklaşık olduğu görülmüştür. Normal dağılımı test etmenin bir diğer yolu ise basıklık ve çarpıklık değerleridir. Hem çarpıklık hem de basıklık değeri normal dağılımda 0’dır. Çarpıklık değerinin negatif olması verilerin sağa çarpık olduğuna, pozitif olması ise sola çarpık olduğuna işaret eder. Basıklık değeri ise pozitif değer sivri dağılıma, negatif değer ise basık bir dağılımı ifade etmektedir. Bu değerlerin -1 ile +1 aralığında olması dağılımın normal dağılımında yer alabileceğini işaret etmektedir. Bu durumda çarpıklık ve basıklık değerleri her iki ölçek verilerinde istenen aralıkta olduğundan analizi normal dağılım göstermiştir diyebiliriz.

Bu bölüm araştırmanın hipotezleri doğrultusunda yapılan analizlerin detaylı sonuçlarını içermektedir. Araştırmayı yürütmede aşağıdaki araştırma soruları

rehberlik etmiştir. Her bir araştırma sorusuna ilişkin elde edilen veriler sırasıyla ele alınacaktır.

4.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Katılımcıların Cinsiyetine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Katılımcıların akıllı telefon bağımlılığının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar çizelge 4.2.1’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2.1. ATBÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t Testi	
				t	p
Erkek	151	2,18	1,19	3,76	0,05
Kadın	119	2,54	1,32		

Çizelge 4.2.1 deki verilere göre kadınların telefon bağımlılığı erkeklere göre daha fazla bulunmuş olup, bireylerin cinsiyet değişkenine göre farkın olup olmadığını tespit etmek için yapılan t testi neticesinde, kadın ve erkek katılımcıların arasında telefon bağımlılığı açısından anlamlı fark tespit edilmiştir.

($t=3,76$; $p \leq 0,05$)

Katılımcıların akıllı telefon bağımlılığının yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.2.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.2. Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Yaş	N	Ort.	Ss	f	p
14	18	1,72	0,95	2,40	0,05
15	54	2,05	1,17		
16	64	2,49	1,20		
17	118	2,48	1,34		
18	16	2,43	1,31		

Tablo 4.2.2’de görüldüğü üzere, ATBÖ aritmetik ortalamaları yaş değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. ANOVA neticesinde yaş grupları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. ($f=2,40$; $p \leq 0,05$)

Hangi yaş grupları arasında fark olduğunu tespit etmek amacıyla uygun Post – Hoc çoklu karşılaştırma analizinin sonuçlarını Tablo 4.2.3’de verilmiştir.

Tablo 4.2.3. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Analiz Sonuçları

(İ) Yaş	(J) Yaş	Ort. (İ-J)	Sh (Ort.)	p
14	15	-0,33	0,34	0,33
	16	-0,76*	0,33	0,24
	17	-0,76*	0,31	0,02
	18	-0,71	0,43	0,01
15	14	0,33	0,34	0,33
	16	-0,42	0,23	0,07
	17	-0,42*	0,21	0,04
	18	-0,38	0,35	0,28
16	14	-0,76*	0,33	0,24
	15	0,42	0,23	0,66
	17	0,01	0,19	0,10
	18	0,04	0,35	0,89
17	14	0,76*	0,31	0,02
	15	0,43*	0,20	0,04
	16	- 0,01	0,19	0,10
	18	0,04	0,33	0,89
18	14	0,71	0,43	0,10
	15	0,38	0,35	0,28
	16	-0,04	0,35	0,90
	17	-0,05	0,33	0,89

Tablo 4.2.3'e bakıldığında, katılımcıların yaş değişkenine göre araştırmaya katılan bireylerin ATBÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde 14 yaş grubu ile 16 ve 17 yaş grubunun, 15 yaş grubu ile 17 yaş grubunun arasında anlamlı fark vardır.

Katılımcıların akıllı telefon bağımlılığının annelerinin öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.2.4'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.4. Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss	f	p
İlkokul	28	2,43	1,52	0,15	0,93
Ortaokul	48	2,33	1,36		
Lise	123	2,40	1,25		
Üniversite ve Üstü	71	2,27	1,14		

Tablo 4.2.4'de görüldüğü üzere, ATBÖ aritmetik ortalamaları anne eğitim durumu değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. ANOVA neticesinde anne eğitim durumu grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Buna göre, annenin eğitim durumu akıllı telefon bağımlılığına bir etken değildir.

($f=0,15$; $p>0,05$)

Katılımcıların akıllı telefon bağımlılığının babalarının öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.2.5’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.5. Baba Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss	f	p
İlkokul	24	2,70	1,46	0,84	0,47
Ortaokul	37	2,30	1,17		
Lise	121	2,35	1,30		
Üniversite ve Üstü	88	2,25	1,21		

Tablo 4.2.5’de görüldüğü üzere, ATBÖ aritmetik ortalamaları baba eğitim durumu değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. ANOVA neticesinde baba eğitim durumu grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Buna göre, baba eğitim durumu telefon bağımlılığı için bir etken değildir.

($f=0,84$; $p>0.05$)

Katılımcıların akıllı telefon bağımlılığının ailelerinin gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.2.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.2.6. Ailenin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Aile Gelir Düzeyi	N	Ort.	Ss	f	p
Düşük	4	3,00	1,82	1,28	0,28
Orta	181	2,25	1,31		
İyi	60	2,48	1,09		
Çok İyi	25	2,60	1,22		

Tablo 4.2.6’da görüldüğü üzere, ATBÖ aritmetik ortalamaları ailenin gelir düzeyi değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. ANOVA neticesinde ailenin gelir düzeyi grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Buna göre, ailenin gelir düzeyi telefon bağımlılığı için bir etken değildir.

($f=1,28$; $p>0.05$)

Katılımcıların akıllı telefon bağımlılığının akademik başarı seviyelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.2.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.7. Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Akademik Başarı Seviyesi	N	Ort.	Ss	f	p
İyi	103	2,24	1,28	3,87	0,02
Orta	133	2,53	1,30		
Yetersiz	34	1,91	0,93		

Tablo 4.2.7’de görüldüğü üzere, ATBÖ aritmetik ortalamaları kendilerini akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. ANOVA neticesinde akademik başarı seviyesi grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

($f=3,87$; $p\leq 0,05$)

Akademik başarısını hangi seviyede görenler arasında fark olduğunu tespit etmek amacıyla uygun Post – Hoc çoklu karşılaştırma analizinin sonuçlarını Tablo 4.2.8’de verilmiştir.

Tablo 4.2.8. Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ATBÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Testi Sonuçları

(İ) Akademik Seviye	(J) Akademik Seviye	Ort. (İ-J)	Sh (Ort.)	p
İyi	Orta	-0,29	0,16	0,18
	Yetersiz	0,33	0,24	0,37
Orta	İyi	0,29	0,16	0,18
	Yetersiz	0,62*	0,24	0,03
Yetersiz	İyi	-0,33	0,25	0,38
	Orta	-0,62*	0,24	0,03

Tablo 4.2.8'e bakıldığında, katılımcıların kendilerini akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri değişkenine göre araştırmaya katılan bireylerin ATBÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde orta düzey kendini akademik seviyesini görenler ile yetersiz derecede görenler arasında anlamlı fark vardır.

4.3. Anne – Baba Tutumları Katılımcıların Cinsiyetine Göre Anlamli Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Anne – baba tutumlarının ilk 18 sorusu 4'lü likert tipi, sonraki 8 sorusu 3'lü likert tipi olduğundan iki gruba ayrılmıştır. Bu grupların katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar tablo 4.3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.3.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	p
ABTÖ 1.Kısım	Erkek	151	2,70	0,40	1,85	0,17
	Kadın	119	2,66	0,32		
ABTÖ2. Kısım	Erkek	151	2,32	0,36	0,17	0,67
	Kadın	119	2,46	2,47		

Tablo 4.3.1 İncelendiğinde örnekleme oluşturan bireylerin Anne - Baba Tutum Ölçeğinden alınan puanların katılımcıların cinsiyet değişkenine göre farkın olup olmadığını tespit etmek için yapılan t testi neticesinde, kadınların ortalamaları; 1.Kısım için Ort.= 2,66 erkeklerin ortalaması; Ort.= 2,70 olarak bulunmuştur. 2. Kısım için Ort.= 2,46 erkeklerin ortalaması; Ort.= 2,32 olarak bulunmuştur. Bu iki kısım ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t değeri 1. Kısım için 1,85 ve p değeri 0,17; 2. Kısım için 0,17 ve p değeri 0,67 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Katılımcıların anne - baba tutumlarının yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.3.2. Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	Ss	f	p
ABTÖ 1. Kısım	14	18	2,77	0,32	2,86	0,02
	15	54	2,74	0,33		
	16	64	2,55	0,39		
	17	118	2,71	0,36		
	18	16	2,60	0,36		
ABTÖ 2. Kısım	14	18	2,41	0,41	0,39	0,81
	15	54	2,43	0,33		
	16	64	2,37	0,35		
	17	118	2,36	0,38		
	18	16	2,35	0,33		

Tablo 4.3.2’de görüldüğü üzere, ABTÖ aritmetik ortalamaları yaş değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. 1. Kısım ANOVA neticesinde yaş grupları arasındaki fark anlamlı bulunmuş olup 2. kısım için anlamlı bulunmamıştır.

($f_1=2,86$, ; $p_1 \leq 0,05$; $f_2=0,39$, ; $p_2 > 0,05$)

1. kısım için hangi yaş grupları arasında fark olduğunu tespit etmek amacıyla uygun Post – Hoc çoklu karşılaştırma analizinin sonuçlarını Tablo 4.3.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3.3. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Analiz Sonuçları

(İ) Yaş	(J) Yaş	Ort. (İ-J)	Sh (Ort.)	p
14	15	0,03	0,09	0,70
	16	0,21*	0,09	0,02
	17	0,06	0,09	0,48
	18	0,17	0,12	0,17
15	14	-0,03	0,09	0,70
	16	0,18*	0,06	0,00
	17	0,02	0,05	0,64
	18	0,13	0,10	0,20
16	14	-0,21*	0,09	0,02
	15	-0,18*	0,06	0,00
	17	-0,15*	0,05	0,00
	18	-0,04	0,10	0,63
17	14	-0,06	0,09	0,48
	15	-0,02	0,05	0,64
	16	0,15*	0,05	0,00
	18	0,10	0,09	0,27
18	14	-0,17	0,12	0,17
	15	-0,13	0,10	0,20
	16	0,04	0,10	0,63
	17	-0,10	0,09	0,27

Tablo 4.3.3'e bakıldığında, katılımcıların yaş değişkenine göre araştırmaya katılan bireylerin ABTÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde 16 yaş grubu ile 14,15 ve 17 yaş grupları arasında anlamlı fark vardır.

Katılımcıların anne - baba tutumlarının annelerinin öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.3.4'de gösterilmiştir.

Tablo 4.3.4. Anne Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss	f	p
ABTÖ 1. Kısım	İlkokul	28	2,67	0,27	1,60	0,18
	Ortaokul	48	2,70	0,42		
	Lise	123	2,71	0,33		
	Üniversite ve Üstü	71	2,60	0,40		
ABTÖ 2. Kısım	İlkokul	28	2,42	0,41	0,90	0,44
	Ortaokul	48	2,38	0,34		
	Lise	123	2,41	0,35		
	Üniversite ve Üstü	71	2,32	0,38		

Tablo 4.3.4'de görüldüğü üzere, ABTÖ aritmetik ortalamaları anne eğitim durumu değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. Her iki kısım için ANOVA neticesinde anne eğitim durumu grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Buna göre, anne eğitim durumu ergenlerin ailelerinin tutumlarını nasıl algılamaları gerektiği konusunda bir etken değildir.

($f_1=1,60$; $p_1>0,05$; $f_2=0,90$; $p_2>0,05$)

Katılımcıların anne - baba tutumlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.3.5’de gösterilmiştir.

Tablo 4.3.5. Baba Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	N	Ort.	Ss	f	p
ABTÖ 1. Kısım	İlkokul	24	2,66	0,35	1,60	0,19
	Ortaokul	37	2,73	0,32		
	Lise	121	2,71	0,37		
	Üniversite ve Üstü	88	2,61	0,37		
ABTÖ 2. Kısım	İlkokul	24	3,40	0,33	0,10	0,95
	Ortaokul	37	2,39	0,45		
	Lise	121	2,37	0,34		
	Üniversite ve Üstü	88	2,39	0,37		

Tablo 4.3.5’de görüldüğü üzere, ABTÖ aritmetik ortalamaları baba eğitim durumu değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. Her iki kısım için ANOVA neticesinde baba eğitim durumu grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Buna baba eğitim durumu ergenlerin ailelerinin tutumlarını nasıl algılamaları gerektiği konusunda bir etken değildir.

($f_1=1,60$; $p_1>0,05$; $f_2=0,10$; $p_2>0,05$)

Katılımcıların anne - baba tutumlarının ailelerinin gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.3.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.3.6. Ailenin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Aile Gelir Düzeyi	N	Ort.	Ss	f	p
1. Kısım	Düşük	4	2,48	0,52	0,46	0,71
	Orta	181	2,68	0,35		
	İyi	60	2,67	0,39		
	Çok İyi	25	2,64	0,42		
2. Kısım	Düşük	4	2,47	0,38	0,46	0,70
	Orta	181	2,38	0,35		
	İyi	60	2,35	0,41		
	Çok İyi	25	2,44	0,34		

Tablo 4.3.6’da görüldüğü üzere, ABTÖ aritmetik ortalamaları ailenin gelir düzeyi değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. Her iki kısım için ANOVA neticesinde ailenin gelir düzeyi grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Buna göre, aile gelir düzeyi ergenlerin ailelerinin tutumlarını nasıl algılamaları gerektiği konusunda bir etken değildir.

($f_1=0,46$; $p_1>0,05$; $f_2=0,46$; $p_2>0,05$)

Katılımcıların anne - baba tutumlarının akademik başarı seviyelerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.3.7. Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Akademik Başarı Seviyesi	N	Ort.	Ss	f	p
ABTÖ 1. Kısım	İyi	103	2,68	0,40	0,23	0,79
	Orta	133	2,66	0,32		
	Yetersiz	34	2,71	0,42		
ABTÖ 2. Kısım	İyi	103	2,32	0,36	5,54	0,01
	Orta	133	2,45	0,35		
	Yetersiz	34	2,28	0,39		

Tablo 4.3.7’de görüldüğü üzere, ABTÖ aritmetik ortalamaları kendilerini akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. Her iki kısım için ANOVA neticesinde 2. Kısım akademik başarı seviyesi grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

($f_1=0,232$; $p_1>0,05$; $f_2=5,541$; $p_2\leq 0,05$)

2. kısım için akademik başarısını hangi seviyede görenler arasında fark olduğunu tespit etmek amacıyla uygun Post – Hoc çoklu karşılaştırma analizinin sonuçlarını Tablo 4.3.8’de verilmiştir.

Tablo 4.3.8. Katılımcıların Kendilerini Akademik Başarı Seviyesi Olarak Hangi Düzeyde Gördükleri Değişkenine Göre Araştırmaya Katılan Bireylerin ABTÖ Puanlarının Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek İçin Yapılan Post – Hoc Testi Sonuçları

(İ) Akademik Seviye	(J) Akademik Seviye	Ort. (İ-J)	Sh (Ort.)	p
İyi	Orta	-0,13*	0,04	0,01
	Yetersiz	0,04	0,07	0,81
Orta	İyi	0,13*	0,04	0,01
	Yetersiz	0,17*	0,06	0,03
Yetersiz	İyi	-0,04	0,07	0,81
	Orta	-0,17*	0,06	0,03

Tablo 4.3.8'e bakıldığında, katılımcıların kendilerini akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri değişkenine göre araştırmaya katılan bireylerin ABTÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde orta düzey kendini akademik seviyesini görenler ile iyi ve yetersiz derecede görenler arasında anlamlı fark vardır.

4.4. Araştırmanın Temel Sorusuna İlişkin Bulgular

Bu araştırmada amaçlanan, akıllı telefon kullanımının, bağımlılığa dönüştüren bazı kullanım alışkanlıklarını belirlemek ve aynı zamanda algıladıkları anne baba tutumları ile olan ilişkisi nedir? Sorusuna cevap aranmak üzere yapılan istatistiksel analiz sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan ergenlerin, Akıllı Telefon Kullanım Ölçeği puanları ile Anne – Baba Tutum Ölçeği puanlarından çıkan istatistiksel sonuçlar aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 4.4.1. Yaş ve Cinsiyet Değişkenine Göre Anne Baba Tutum Ölçeği Puanları Ki-Kare Sonuçları

		Algılanan Anne Baba Tutumu								Ki Kare	p
		Demokratik		İzin Verici / İhmalkar		Otoriter		İzin Verici / Müsamahakar			
Yaş		n	%	n	%	n	%	n	%	125,5	0,73
		14	4	2,80	5	3,9	3	2,1	6		
	15	15	11	12	9	13	9,3	14	10,7		
	16	14	10,30	18	13,3	21	15,6	11	8		
	17	25	18,20	34	25,4	27	20,2	32	23,4		
	18	3	2,30	5	3,5	5	3,7	2	2,3		
	Toplam	61	22,60	74	27,4	69	25,55	66	24,44		
Cinsiyet	Kız	27	20,00	33	24,1	31	23,4	28	20,7	33,42	0,49
	Erkek	33	24,70	43	31,30	37	27,8	38	28		
	Toplam	70	26,00	65	24	63	23,33	72	26,66		

Tablo 4.4.1'e göre, ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, yaş değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmemektedir ($p>0,05$)

Yukarıdaki analiz sonuçlarına göre; 14 ve 15 yaş grubu akranları arasında anne babasını daha izin verici / müsamahakâr (4,6 – 10,7), 16 ve 18 yaş grubu daha otoriter (%15,6 – 3,7), 17 yaş grubu daha izin verici / ihmalkâr (25,4), yaş değişkeni içerisinde toplamda bakıldığında anne babasını daha izin verici / ihmalkâr (%27,4) olarak algıladıkları görülüyor.

Tablo 4.4.1'de ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, cinsiyet değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmemektedir. ($p>0,05$).

Yapılan Ki-Kare testi sonuçlarına göre erkek ergenlerin (%24,70) kadınlara göre (%20) anne babalarını daha demokratik olarak algıladıkları görülmektedir. Anlamlı bir ilişki olmamasına rağmen, erkekler ve kadınlar anne babalarını daha izin verici / ihmalkâr (%31,30 – 24,10), cinsiyet değişkeni içerisinde toplamda bakıldığında anne babasını daha izin verici / müsamahakâr (%26,66) olarak algıladıkları görülüyor.

Tablo 4.4.2. Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle İlişkisinin Analiz Sonuçları

		Akıllı Telefon Bağımlılığı					
		Bağımlı		Bağımlı değil		Ki Kare	p
		n	%	n	%		
Yaş	14	2	11,1	16	88,9	23,04	0,28
	15	7	13,1	47	86,9		
	16	11	17,3	53	82,7		
	17	23	19,5	95	80,5		
	18	3	18,8	13	81,2		
	Toplam	46	17,03	224	82,97		
	Cinsiyet	Kadın	26	21,8	93		
Erkek		20	13,3	131	86,7		
Toplam		46	17,03	224	82,97		

Tablo 4.4.2'ye göre, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı yaş değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmemektedir ($p > 0,05$)

Yukarıdaki analiz sonuçlarına göre; yaş arttıkça akıllı telefon bağımlılığı artmakta olup en bağımlı yaş dilimi 17 – 18 yaşları (%19,5 – 18,8) görülmektedir.

Tablo 4.4.2'de ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı cinsiyet değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmektedir ($p \leq 0,05$).

Yapılan Ki-Kare testi sonuçlarına göre kadın ergenlerin (%21,80) erkeklere göre (%13,3) daha bağımlıdılar.

Tablo 4.4.3. Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle Ailelere Göre Dağılımı

Algılanan Aile Tutumları	Demokratik Aile	İzin Verici / İhmalkar	Otoriter	İzin Verici / Müsamahakar	Toplam
n	%3,33	%5,18	%4,20	%4,32	%17,03
f	9	14	11	12	46

Tablo 4.4.3'e göre araştırmaya katılan ergenlerin algılanan anne baba tutumlarında izin verici / ihmalkâr ailelerin çocukları daha çok (%5,18) akıllı telefon bağımlısı olduğu görülmüş olup bu aileyi sırasıyla; izin verici/müsamahakâr (%4,32), otoriter (%4,20) ve demokratik ailelerin çocukları (%3,33) takip etmektedir.

Tablo 4.4.4. Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle İlişkinin Korelasyon Değerleri

	ATBÖ	Demokratik Aile	İzin - Verici / İhmalkar	Otoriter	İzin - Verici/ Müsamahakar	ABTÖ
ATBÖ	1	-0,004	0,00	0,07	-0,11	0,00
Demokratik Aile		1	0,52**	0,69**	0,74**	0,79**
İzin -Verici / İhmalkar			1	0,72**	0,52**	0,67*
Otoriter				1	0,48**	0,74*
İzin - Verici/Müsama hakar					1	0,76**
ABTÖ						1

* $p \leq 0,05$

Tablo 4.4.4 incelendiğinde akıllı telefon bağımlılığının demokratik aile çocukları ile çok düşük düzeyde negatif bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamsızdır. ($r = -0,004$; $p > 0,05$)

İzin verici / ihmalkar aile çocukları ile düşük düzeyde bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamsızdır. ($r = -0,00$; $p > 0,05$)

Otoriter aile çocukları ile düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamsızdır. ($r = 0,07$; $p > 0,05$)

İzin verici / müsamahakar aile çocukları ile düşük düzeyde negatif bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamsızdır. ($r = -0,11$; $p > 0,05$)

Algılanan anne baba tutumlarının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile düşük düzeyde ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel olarak anlamsızdır. ($r = -0,11$; $p > 0,05$)

Korelasyon tablosunda en yüksek olan ilişki izin – verici /ihmalkar aile ile otoriter aile arasında çıkarken, en düşük ilişki ise otoriter aile ile izin – verici / müsamahakar aile arasında çıkmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde, elde edilen verilerin çözümlenmesi doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilecek, tartışılacak ve bulgulara dayalı çeşitli önerilere yer verilecektir.

5.1.1. Akıllı Telefon Bağımlılığının Bağımsız Değişkenlerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Örnekleme oluşturan bireylerin Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinden alınan puanların katılımcıların cinsiyet değişkenine göre farkın olup olmadığını tespit etmek için yapılan t testi neticesinde kadınların erkeklerden daha çok akıllı telefon bağımlısı olduğunu göstermektedir. Bu çalışmayı destekleyen birçok araştırma bulunmaktadır. Kwon ve arkadaşlarının Güney Kore’de yaptıkları araştırmada kadın öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kwon, Kim, Cho & Yang, 2013). Güney Kore de yapılan başka bir araştırmada da yine kadın öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçek puan ortalamaları erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (Lee E.B., 2015). Yine Amerika’da yapılan bir çalışmada ise kadın öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. (Mok J ve arkadaşları, 2014). Yine ülkemizde liseli öğrencilerde yapılan benzer bir çalışmada da kadın öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puan ortalamaları erkek öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur (Çakır ve Oğuz, 2017). Cholíiz’in Ergenlerle yaptığı çalışmada akıllı telefon bağımlılığı puanlarının kadınlarda daha çok görüldüğü, ayrıca kadınların aşırı mobil telefon kullanımından dolayı ailesiyle problemler yaşadığını saptamıştır. DSM IV’te yer alan bağımlılık kriterlerini uyarlayarak cep telefonu bağımlılığı anketini geliştirdiği çalışmasında kadınların erkeklerden daha fazla bağımlılık geliştirdiği bununla birlikte mesaj gönderme, telefonla daha fazla zaman harcama ve buna bağlı olarak aileyle daha fazla sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır (Cholíiz, 2012). Yine bir araştırma da kadınların erkeklere oranla daha çok problemler akıllı telefon kullandıklarını ifade etmiştir (Carbonell ve diğerleri, 2012). Aynı şekilde yapılan diğer araştırmalara bakıldığında

da kadınların mobil telefon kullanımı erkeklere oranla daha fazladır (Beranuy ve diğerleri, 2009; Chóliz, Villanueva ve Chóliz, 2010; Labrador ve Villadangos, 2010).

Augner ve Hacker yaptıkları araştırmada kadınların daha fazla cep telefonu bağımlılığı gösterdiğini bulgulamıştır (Augner ve Hacker, 2012). Lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada kadınların erkek öğrencilerden daha fazla bağımlılık geliştirdiğini bulgulamıştır (Yılmaz, 2015). Lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmada kadın lise öğrencilerinin erkeklerden daha fazla problemlili akıllı telefon kullanımı gerçekleştirdiği görülmektedir (Doğan ve Elçin Tosun, 2016). Literatürde bu sonuçları destekleyen birçok çalışma yer almaktadır (Lee, Chang ve Cheng, 2014; Van Deursen, Bolle, Hegner ve Kommers, 2015;Çakır ve Oğuz, 2017).

Akıllı telefonlar ve diğer teknolojik araçlar toplumun hemen hemen tüm kesimlerine tesir etmekte ve kişilerin hayatının bir parçası olmaktadır. Akıllı telefonların gün geçtikçe artan işlevsellikleriyle kadın ve erkek öğrencileri etkisi altına alan geniş bir yelpazeye sahiptir. Bundan dolayı kontrolsüz kullanım sonucunda akıllı telefonların aşırı ve yanlış kullanımı kadın ve erkek öğrencilerde bağımlılık oluşturmaktadır. Bu araştırmada elde edilen sonuç önceki yapılan araştırma sonuçlarıyla örtüşmekte ve akıllı telefon bağımlılığı cinsiyet açısından kadınlar erkeklerden daha öndedir. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin üç alt ölçeğinde cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık vardır.

ATBÖ aritmetik ortalamaları yaş değişkenine göre fark anlamlı bulunmuştur. Yaş arttıkça akıllı telefon bağımlılığı artmaktadır. Katılımcıların yaş değişkenine göre araştırmaya katılan bireylerin ATBÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde 14 yaş grubu ile 16 ve 17 yaş grubunun, 15 yaş grubu ile 17 yaş grubunun arasında anlamlı fark vardır. Literatür 'de bunu destekleyici şöyle bir çalışmaya rastlanmıştır. Yaş baz alındığında akıllı telefon kullanımı toplamda ve alt boyutlarda farklılıklar göstermektedir. 18 yaş grubundakilerin en çok akıllı telefon kullanan grup olduğu tespit edilmiştir (Çakır ve Oğuz, 2017). Taylan (2016: 1097) çalışmasında akıllı telefon ve internet kullanım alışkanlıklarını incelemiştir. Araştırma neticesinde 3 öğrenciden 1'i akıllı telefon bağımlılığı riski taşımakta ve %10'a yakınının akıllı telefon bağımlısı olduğu görülmüştür. Elde edilen diğer bir sonuca göre yaş akıllı telefon ve internet bağımlılığı için önemli bir değişkendir.

Araştırmamızda, ATBÖ aritmetik ortalamaları anne ve babanın eğitim durumu değişkenine göre farklar anlamlı bulunmamıştır. Lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada ailenin geliri, anne-baba eğitim düzeyi gibi bağımsız değişkenlere göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı bulgusu tespit edilmiştir (Eftekin, 2015). Zorbaz'ın Lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulgusuna rastlamamıştır (Zorbaz, 2013). Araştırmamız bu çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda, ATBÖ aritmetik ortalamaları ailenin gelir düzeyi değişkenine göre fark anlamlı bulunmamıştır. Artık herkesin maddi olanakları yeterli olsun veya olmasın bir şekilde akıllı telefon edindiği dünya şartları içerisinde bulunmamız buna dayanak olarak verilebilir. Fakat Nilsen araştırma şirketi tarafından 2012 yılında yapılan bir çalışma akıllı telefon sahibi olabilmek için ailenin gelir düzeyinin önemli ölçüde etkili olduğunu beyan etmiştir. Farklı bir çalışmada ise kişinin gelirinin ortalamasının üzerinde olmasının akıllı telefona bağlanma oranını yükselttiğini tespit etmişlerdir. (Savage ve Waldam, 2014). Bu sonuçlar hipotezimiz ve elde ettiğimiz bulgularla örtüşmemekle birlikte buna karşın cep telefonu problemleri kullanım ölçeğinin Türkçeye uyarlanması çalışmasında kişisel bilgiler verileriyle ilgili bölümünde anlamlı farklılık bulunmamıştır. (Tekin ve diğerleri, 2014).

Bir başka çalışmada ise bireylerin gelirinin yüksek olması akıllı telefonun benimsenme olasılığını artırdığını tespit etmişlerdir (Savage ve Waldam, 2014). Bu sonuçlar hipotezimiz ve elde ettiğimiz bulgularla örtüşmemekle birlikte buna karşın cep telefonu problemleri kullanım ölçeğinin Türkçeye uyarlanması çalışmasında demografik verilerle ilgili kısımda anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tekin ve diğerleri, 2014).

Araştırmamızda, ATBÖ aritmetik ortalamaları kendilerini akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri değişkenine göre fark anlamlı bulunmuştur. Katılımcıların ATBÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde orta düzeyde kendini akademik seviyesinde görenler ile yetersiz derecede görenler arasında anlamlı fark vardır. Yapılan bir çalışmada akıllı telefon kullanımı ve akademik performans arasında negatif bir ilişki olduğunu saptamıştır. Akıllı telefonu aşırı kullanan kişiler derslere katılmak, verilen ödevleri bitirmek ve ders çalışmak gibi akademik uğraşılara daha

az zaman ayırmaktadır (Lepp, Barkley ve Karpinski, 2014). Arslan ve tutkunun yaptığı araştırma Eğitim Fakültesi öğrencilerinin günlük akıllı telefon kullanımlarını incelemiş ve yoğun olarak 1-3 saat kullandığını, kayda değer sayıda da günde 5 saatten fazla mobil telefon kullanan üniversite öğrencisi bulunduğunu saptamıştır (Arslan ve Tutgun-Ünal, 2013). Akıllı telefon bağımlısı olan bireyler zamanlarını daha çok akıllı telefon kullanarak geçirmektedir. Bir başka deyişle sınıf içinde verilen mesuliyetleri yerine getirme ya da yapması gereken ödev gibi etkinliklere zaman ayırmaması sonucunda akıllı telefon bağımlılığı olan kişilerde akademik başarısının düştüğü görülmektedir. Dijital araçları kullanırken öğrenme aktivitelerini incelediği çalışmada mesajlaşma, e-mail gönderme, facebook ve msn mesajlaşmaları sırasında yapılan öğrenme üzerinde olumsuz etkileri olduğunu saptamıştır (Jacobsen ve Forste, 2011; Junco ve Cotton, 2011, 2012; Rosen, Carrier ve Cheever, 2013; Wood, Zivcakova, Gentile, Archer, De Pasquale ve Nosko, 2012). İspanyol lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada aşırı akıllı telefon kullanımıyla akademik başarısızlık arasında ilişki görülmüştür (Sánchez-Martínez ve Otero, 2009). Üniversite öğrencileri için yaşam doyumuna yönelik yargıları etkileyen önemli yaşam alanlarından biri de akademik performanstır (Pavot ve Diener, 2008; Schimmack, Diener, ve Oishi, 2002). Yine Kore de yapılan bir çalışmada öğrencilerin akademik başarıları ile akıllı telefon bağımlılığı ölçek puanı ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Akademik başarıları zayıf olan öğrencilerin puanları orta ve iyi olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur (Kwon Y.-S. ve K.-S. Paek,2016). Okul başarıları düşük öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı ölçek puanları artmaktadır. Öğrencilerin okul başarıları yükseldikçe akıllı telefon bağımlılığı ölçek puanları düşmektedir. Bu sonuçlara göre akıllı telefon bağımlılığı puanlarına öğrencilerin okul başarı durumlarının etki ettiği görülmektedir. Başarı durumları düşük olan öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı açısından daha riskli oldukları söylenebilir.

Ülkemizde yapılan çalışmada da lise öğrencilerinde akıllı telefon kullanım süresi arttıkça akademik başarı düzeyinin düştüğü görülmektedir(İnsamer).

5.1.2. Anne – Baba Tutumları Bağımsız Değişkenlerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Örnekleme oluşturan bireylerin Anne - Baba Tutum Ölçeğinden alınan puanların katılımcıların cinsiyet değişkenine göre fark anlamlı bulunmamıştır.

ABTÖ aritmetik ortalamaları yaş değişkenine göre farkın olup olmadığını tespiti için ANOVA kullanılmıştır. 1. Kısım için fark anlamlı bulunmuştur. Katılımcıların yaş değişkenine göre araştırmaya katılan bireylerin ABTÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde 16 yaş grubu ile 14,15 ve 17 yaş grupları arasında anlamlı fark vardır.

ABTÖ aritmetik ortalamaları anne ve baba eğitim durumu değişkenine göre fark anlamlı bulunmamıştır.

ABTÖ aritmetik ortalamaları ailenin gelir düzeyi değişkenine göre fark anlamlı bulunmamıştır.

ABTÖ aritmetik ortalamaları kendilerini akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri değişkenine göre 2. Kısım akademik başarı seviyesi grupları arasındaki aritmetik ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Katılımcıların kendilerini akademik başarı seviyesi olarak hangi düzeyde gördükleri değişkenine göre araştırmaya katılan bireylerin ABTÖ puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek için yapılan Post - Hoc Analizi neticesinde orta düzey kendini akademik seviyesini görenler ile iyi ve yetersiz derecede görenler arasında anlamlı fark vardır. Algılanan anne baba tutumu ve akademik motivasyonun, akıllı telefon bağımlılığına olan etkilerini inceleyen bir Araştırma 2010-2012 yılları kapsayacak şekilde ilk yıl 2.376 kişi (kadın: 1135, erkek: 1241), ikinci yıl 2264 kişi (kadın: 1084, erkek 1180) ve üçüncü yıl 2218 kişi (kadın:1051, erkek: 1167) üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda demokratik aile tutumu (sıcaklık, denetim ve rasyonel açıklama) ile akıllı telefon bağımlılığı arasında negatif ilişki vardır. Ayrıca demokratik aile tutumu akademik motivasyon ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Akademik başarının akıllı telefon bağımlılığından koruyucu bir faktör olduğu belirlenmiştir (Bae, 2015,36(5):513-531). Yılmaz(2000) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada aileleri demokratik olan çocukların akademik motivasyonları

aileleri demokratik tutumu pekte benimsememiş çocuklara göre akademik başarıları olumlu yönde yüksektir.

5.1.3. Araştırmanın Temel Sorusuna İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, yaş değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmemektedir.

14 ve 15 yaş grubu akranları arasında anne babasını daha izin verici / müsamahakâr, 16 ve 18 yaş grubu daha otoriter, 17 yaş grubu daha izin verici / ihmalkâr, yaş değişkeni içerisinde toplamda bakıldığında anne babasını daha izin verici / ihmalkâr olarak algıladıkları görülüyor. Otoriter anne-baba tutumunu orta düzeyde, demokratik anne-baba tutumunu en düşük düzeyde bulmuştur. Algılanan anne-baba tutumlarının iletişim becerilerine etkisi açısından sıralaması, çalışmamızdaki anne-baba tutumlarının problemleri internet kullanımına etkisi sıralamasıyla benzeşmektedir (Kopar, 2013). Araştırmamız bu çalışmayla benzeşmektedir.

Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, cinsiyet değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmemektedir.

Erkek ergenler kadınlara göre anne babalarını daha demokratik olarak algıladıkları görülmektedir. Anlamlı bir ilişki olmamasına rağmen, erkekler ve kadınlar anne babalarını daha izin verici / ihmalkâr, cinsiyet değişkeni içerisinde toplamda bakıldığında anne babasını daha izin verici / müsamahakâr olarak algıladıkları görülüyor.

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı yaş değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmemektedir.

Yaş arttıkça akıllı telefon bağımlılığı artmakta olup en bağımlı yaş dilimi 17 – 18 yaş görülmektedir.

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı cinsiyet değişkeninden anlamlı ölçüde etkilenmektedir. Kadın ergenler erkeklere göre daha bağımlıdır.

Araştırmaya katılan ergenlerin algılanan anne baba tutumlarında izin verici / ihmalkâr ailelerin çocukları daha çok akıllı telefon bağımlısı olduğu görülmüş olup bu aileyi sırasıyla; izin verici/müsamahakâr, otoriter ve demokratik ailelerin çocukları takip

etmektedir. İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İnsamer) 'nin 2018 yılı araştırmasına göre sağlıklı aile ortamında ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı azalmaktadır. .Bir araştırmada öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumu ile internet bağımlılık düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulgusuna rastlanmıştır (Baykan, 2014). Araştırmamız bu çalışmayla örtüşmektedir. Yine bir araştırma da lise öğrencilerinin otoriter ebeveyn tutumunu ile internet bağımlılığı arasında puanlar açısından en anlamlı oranda çıktığı, utangaçlık düzeyinin ikinci yordayıcı olduğu, üçüncü yordayıcı olarak ise demokratik ebeveyn tutumunun izlediği tespit edilmiştir. (İşleyen, 2013).

Araştırma da problemlili akıllı telefon kullanımı ile algılanan anne-baba tutum düzeyi şöyledir; akıllı telefonların olumsuz sonuçları, aşırı kullanım ve problemlili akıllı telefon kullanımı demokratik tutum ile düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki göstermektedir. Demokratik anne-baba tutum düzeyi artıkça problemlili akıllı telefon kullanımının düşeceği bulgusuna ulaşılmıştır. Demokratik anne-baba tutumuna sahip ailelerde yetişen bireylerin akıllı telefon kullanımlarının sağlıklı olduğunu, akıllı telefonların yaşamlarını olumsuz etkilemediğini ve akıllı telefon bağımlılısı olmadıkları şeklinde değerlendirilmelidir.

Böylece demokratik anne-baba tutumunun çocuk ve ergenlerin sağlıklı kişilik gelişimindeki ehemmiyeti bir kez daha ortaya çıkmıştır. Akıllı telefonların olumsuz neticeleri, sosyal fayda, aşırı kullanım ve problemlili akıllı telefon kullanımı hem koruyucu-istekçi tutum hem de otoriter tutum ile orta düzeyde pozitif ilişkiler göstermektedir. Şunu söyleye biliriz koruyucu-istekçi tutum ve otoriter anne baba tutumları akıllı telefon bağımlılık düzeyini artırmaktadır. Koruyucu-istekçi ve otoriter anne-baba tutum düzeyi artıkça bireylerin akıllı telefon kullanımının sağlıksız bir hal almaktadır. Kişilerin yaşamını, doğru kullanım olmadığı takdirde akıllı telefonların olumsuz etkilediğini ve kişilerde, akıllı telefon bağımlılığına yol açabileceği bilinmelidir. Öğrencilerin sorunlu akıllı telefon kullanımına koruyucu -istekçi tutum ve otoriter tutum sanılanın aksine engel teşkil etmemektedir.

Bilhassa koruyucu-istekçi, otoriter ve ilgisiz tutuma sahip ebeveynlerin aydınlatılması ve tutumlarını olumlu yönde değiştirmeleri ergenlerde, problemlili akıllı telefon kullanım düzeyini azaltacağı düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Yukarıdaki sonuçlar dâhilinde aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

1)Eğitimciler, bilhassa rehber öğretmenler aracılığıyla öğrencilerin ebeveynlerine “anne baba tutumları” hakkında bilgilerin sunumları yapılabilir, ailelerin anne-baba tutumları hakkında farkındalıkları arttırılabilir.

2)Yazılı ve görsel medya aracılığı ile “demokratik anne-baba tutumları psikoeğitimleri” verilerek, ebeveyn ile çocuk arasındaki bağların kuvvetlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılabilir

3) Rehber öğretmeni olmayan okullar için alanında uzman kişilerle işbirliği içerisinde “ebeveyn tutum eğitim cd’leri” hazırlanabilir.

4)Belediyelerin bünyesinde bulunan gençlik merkezleri, milli eğitim ile işbirliği içerisinde çok daha faal aktiviteler düzenlenebilir. Beden eğitimi dersleri buralarda yapılabilir.

5)Gençler sosyal aktivitelere aileleri ve öğretmenleri tarafından teşvik edilerek davranışsal bağımlılıklar önlenir.

6)Akıllı telefonların yaymakta olduğu radyasyon, insan sağlığı üzerinde ciddi yan etkiler bırakmaktadır. Bu zararları indirmek amacıyla kamu spotları hazırlanıp topluma sunulabilir.

7)Teknolojik aletlerden gönüllü uzaklaşma ve ailece bir arada olma faaliyetleri düzenlenebilir.

8)Gençlik kampları düzenlenebilir. Benzer etkinlikler yetişkinler için de yapılabilir. Sinema, spor, müzik, kitap okuma vb.

9) Bu çalışma akıllı telefon bağımlılığına ilişkin nicel bir çalışma olup, daha detaylı veri elde etmek amacıyla nitel bir çalışma yapılabilir.

10) Bu çalışma iki ölçek ile sınırlı olup, bu konuda daha detaylı bilgi almak için ölçek sayıları çeşitlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Agar, J. (2003). *Constant Touch: A Global History of Mobile Phone*. Cambridge: Icon Books, 172
- Ahn, H., Choi, S., & Choi, W. ve Lee, H. (2014). *The SAMS: Smartphone Addiction Management System and Verification*. *Journal of Medical Systems*, 38(1): 1-10. ; Oulasvirta, A., Rattenbury, T., Ma, L., & Raita, E. (2012). Habits make smartphone use more pervasive. *Personal and Ubiquitous Computing*,16(1): 105-114
- Akpınar, A.,Demirci, K., Demirdas, A., Orhan, H. veSert, H. (2014). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçe Formunun Gençlerde Geçerlik ve Güvenirliği, *Klinik Psikiyatri Bülteni*, 24(3): 226-234.
- Algül, A. ve Üçer, N. (2013). *Yeni Medya'da Demokrasi*. Konya: Literatürk Yayınları, 61
- Aljomaa, S. S., Qudah, M. F. A., Albursan, I. S., Bakhiet, S. F., & Abduljabbar, A. S. (2016). *Smartphone Addiction Among University Students In The Light Of Some Variables*. *Computers in Human Behavior*, 61: 155-164. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb>. [3 Mart]
- American Psychiatric Association. (2006). *DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5*. Washington DC: American Psychiatric Association Publishing
- Archer, K., De Pasquale, D., Gentile, P., Nosko, A., Wood, E. ve Zivcakova, L. (2012). *Examining the Impact of Off-Task Multi-Tasking with Technology on Real-Time Classroom Learning*. *Computers and Education*, 58: 365–374.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1): 55 – 67

- Atahan, Y. (2015). *Mekan ve İktidar İlişkisi Bağlamında 'Makam Odaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Atken, (2007). Okul Öncesi Eğitime Katılım Programının Annelerin Bilgi Düzeylerine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29: 18-26.
- Augner, C. ve Hacker, G. W. (2012). *Associations Between Problematic Mobile Phone Use and Psychological Parameters in Young Adults*. *Int J Public Health*. 57(2):437-41.
- Arslan, A. ve Tutgun-Ünal, A. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cep Telefonu Kullanım Alışkanlıkları ve Amaçlarının İncelenmesi. *International Journal of Human Sciences*. (10)1: 182-201.
- Ayas, T., & Horzum, M. (2013). *Relation Between Depression, Loneliness, Selfesteem and İnternet Addiction*. *Education*, 133(3): 283-290.
- Aydoğmuş, K. (2001). *Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları (9. Baskı)*. Ana-Baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitap Yayıncılık. ; Uzuner, Y. (2003). *Çocukta Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu. Ailede Ruh Sağlığı* (ed. Y. Uzuner). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 45-56.
- Bae, S. M. (2015). *The Relationships Between Perceived Parenting Style, Learning Motivation, Friendship Satisfaction and The Addictive Use of Smartphones With Elementary School Students of South Korea: Using Multivariate Latent Growth Modeling*. *School Psychology International*. 36(5) 513–531.
- Baron, R. A., & Byrne, D. (1977). *Understanding Human Interaction (2nd ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Batıgün Durak, A. ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 214
- Baykan, N. (2014). *Anne-Baba Tutumları İle İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

- Baumrind, D. (1967). *Child Care Practices Antecedent Three Patterns of Preschool Behavior*. Genetic Psychology Monographs, 75 (1):43-88
- Baumrind, D. (1971). *Current Patterns Of Parental Authority*. Developmental Psychology Monograph, 4: 100-103.
- Baumrind, D. (1980). *New Directions In Socialization Research*. American Psychologist, 35 (7): 639- 652.
- Baumrind, D. (1991). *Parenting Styles and Adolescent Development*. J. Brooks, R. Lerner ve A. C. Petersen, (Ed.), The encyclopedia on adolescence içinde (758-772). New York: Garland.
- Beranuy, M., Oberst, U., Carbonell, X. ve Chamarro, A. (2009). *Problematic Internet and Mobile Phone Use and Clinical Symptoms in College Students: The Role of Emotional Intelligence*. Computers in Human Behavior, 25: 1182–1187.
- Bian, M.,& Leung, L. (2015). Linking Loneliness, Shyness, Smartphone Addiction Symptoms, and Patterns Of Smartphone Use To Social Capital. *Social Science Computer Review*, 33(1), 61-79. ; Chóliz, M. (2012). Mobile-phone addiction in adolescence: the test of mobile phone dependence (TMD). *Prog Health Sci*, 2(1): 33-44
- Beak, S. ve Shine, O. (2013). The Influence of Adolescents Smart Phone Addiction on Aggression. *Korean Review of Crisis and Emergency Management*, 9(11): 345-362.
- Bozaslan, H. ve Kaya, A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne – Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(8): 208-225
- Bölükbaş, K. (2003). *İnternet Kafeler ve İnternet Bağımlılığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Diyarbakır Örneği*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

- Budd, Karen, S. Behling, Steven, LI, Yan ve Ark, (2012). “*Measuring Attitudes Toward Acceptable and Unacceptable Parenting Practices*”. *J Child Fam Stud*, 21: 247–261.
- Budak, S. (2000). *Ruh Sağlığı Maddesi*. Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. ; Freedman, J. L.,Sears, O.,S., Carlsmith J.,M., (1989), *Sosyal Psikoloji*,(Çev.: Ali Dönmez), İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Budak, L. ve Karaaslan, A. İ. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonu Özelliklerini Kullanımlarının ve Gündelik İletişimlerine Etkisinin Araştırılması.*Journal of Yaşar University*. 26(7): 4525 – 4548.
- Bulduklu, Y. ve Özer, N.P. (2016). Gençlerin Akıllı Telefon Kullanım Motivasyonları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8): 2963-2986. ; Mazzoni, C., Castaldi, L., and Addeo, F. (2007). *Consumer Behavior in the Italian*.mobil telecommunication market, *Telecommunications Policy*, 31: 632–647.
- Can, Y. (2014). Türk Ailesinde Aile İçi Şiddetin Kültürel Dinamikleri.*Electronic Turkish Studies*, 9(8): 13-19.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*.İstanbul: Remzi Kitabevi, 27,514
- Carbonell, X., Graner, C. ve Quintero, B. (2012). *Prevenir Las Adicciones A Las Tecnologías De La Información Y La Comunicación En La Escuela MeDiante Actividades Educativas*. *Trastornos Adictivos* 12(1):19-26.
- Civan, S., Şar, A.H. ve Yılmaz, G.(2015). Ergenlerde Mobil Telefon Bağımlılığı İle Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Dergipark*, 2(2): 20-37
- Chiu, S. I.,& Huang, D. H. ve Hong, F. Y. (2012). *A model Of The Relationship Between Psychological Characteristics, Mobile Phone Addiction and Use Of Mobile Phones By Taiwanese University Female Students*. *Computers in Human Behavior*, 28(6): 2152–2159.

- Cho, H., Kim, D. J., Kwon, M. and Yang, S. (2013). *The Smartphone Addiction Scale: Development and Validation Of A Short Version For Adolescents*. Plos One, 8(12).
- Chou, C. ve Hsiao, M. C. (2000). *Internet Addiction, Usage, Gratification, and Pleasure Experience: The Taiwan College Students Case*. Computers & Education, 35 (1): 65-80.
- Chóliz, M. (2012). *Mobile-Phone Addiction In Adolescence: The Test Of Mobile Phone Dependence (TMD)*. Prog Health Sci, 2(1): 33-44.
- Chóliz, M., Villanueva, V. ve Chóliz, M. C. (2010). *Girls, Boys and Their Mobile: Use, Abuse (and Dependence) of The Mobile Phone in Adolescence*. Revista Espanola De Drogodep, 34: 74–88.
- Correia, A.P. &Yıldırım, C. (2015). *Exploring the Dimensions of Nomophobia: Development and Validation of a Self-Reported Questionnaire*.Computers in Human Behavior, 49:130-137
- Coogan, K. ve Kangas, S. (2001). Nuoret Ja Kommunikaatioakrobatia, 16-18-Vuotiaiden Nuorten K. Annykk. A-Ja İnternetkulttuurit. Nuorisotutkimusverkosto Ja Elisa Ommunications. *Elisa tutkimuskeskus. Raportti*,158.
- Çakır, Ö. ve Oğuz, E. (2017). Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1): 418-429
- Çağdaş, A ve Seçer, Z. (2004). *Anne Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi. 130-131-133
- Çakır, Ö. ve Ayaz, T. (2011). Mehmet Barış Horzum, Ergenler İçin Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği.*Kastamonu Eğitim Dergisi*, 439-448.
- Çelik, İ., Ertürk, Z., Şata, M. ve Taş, U.E. (2016). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin (ATBÖ) Türk Lise Öğrencileri İçin Uyarılma Çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*,7(1): 156-169.

- Darling, N.,& Steinberg, L. (1993). *Parenting Styles As Context: An Integrative Model*. Psychological Bulletin, 113 (3): 487-496
- Doğan,U., ve Tosun, N. İ. (2016). Lise Öğrencilerinde Problemlili Akıllı Telefon Kullanımının Sosyal Kaygı ve Sosyal Ağların Kullanımına Aracılık Etkisi.*Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(22): 99-128.
- Dinç, M. (2017). *Teknoloji Bağımlılığı ve Biz*.(1.Baskı) İstanbul:Yeşilay Yayınları,8
- Dirik, K. (2016). *Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle Özgüven Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gelişim Üniversitesi, İstanbul. ; Şar, A.H., Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2015). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Geliştirme; Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 1-17.
- Dilbaz, N., Enez Darçın, A., Noyan, C. O., Nurmedov, S. ve Yılmaz, O. (2015). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun Üniversite Öğrencilerinde Türkçe Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(1):73-81.
- Doğan, U. ve Tosun, H. İ. (2016). Lise Öğrencilerinde Problemlili Akıllı Telefon Kullanımının Sosyal Kaygı ve Sosyal Ağların Kullanımına Aracılık Etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(22): 99-128.
- Dönmezler,İ. (1999) *Ailede İletişim ve Etkileşim*. Ankara: Sistem Yayıncılık,44
- Dönmez, O., Odabaşı, H.F., Yaman, F. ve Yurdakul, I.K. (2013). Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller.*Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4): 883-896.
- Eftekin, P. (2015). *Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Ergün, H. (2008). *14–18 Yaş Arası Ergenler ve Ebeveynlerinde Aleksitimik Özellikler*. *Ebeveyn Tutumları, Bağlanma ve Bağımlılık*.(Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Erdoğan, Ö. ve Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1: 51-72.
- Emad, A.S. ve Haddad, E. (2015). The Influence of Smart Phones on Human Health and Behavior: Jordanians' Perceptions. *International Journal of Computer Networks and Applications*. 2(2): 52–56.
- Ekinci, A. (2002). Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet. *Cogito Dergisi*, Kış,30:227,235
- Ekşi , A. (1990). *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. Ankara: Bilgi Yayınevi,11-269
- Eraslan, D., Genç, Y., Kalyoncu, Ö.A., Odabaşoğlu, G. ve Öztürk, Ö. (2007). İnternet Bağımlılığı: Kliniği ve Tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 36-38.
- Erdoğan, Y. (2006). Ana-Baba Tutumları İle Öğretmen Davranışlarının Çocuklarda Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyi İle İlişkileri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13: 98-105.
- Erden, S. ve Hatun, O. (2015). İnternet Bağımlılığı ile Başa Çıkmada Bilişsel Davranışçı Yaklaşımın Kullanılması. *Bir Olgu Sunumu*, 54.
- Erikson, E.H. (1980). *Identity and Life Cycle*. New York: W. W. Norton&Company,Inc.
- Fesenmaier, D.R., Wang, D. ve Xiang, Z. (2014). Smartphone Use in Everyday Life and Travel. *Journal of Travel Research*, 1(12): 52-63.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. (1998). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Yayına Hazırlayan: Bekir Onur), Ankara: İmge Kitabevi,98
- Geçtan,E. (1988). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 13: 11-19
- Grusec, J. E., Goodnow, J. J. ve Kuczynski, L. (2000). *New Directions In Analyses Of Parenting Contributions to Children's Internalization Of Values*. *Child Development*, 71(1): 205-211.

- Goldberg, P.D., Gater, R., Sartorius, N., Üstün, T.B., Piccinelli, M., Gureje, O. & Rutter, C. (1997). The Validity of Two Versions of the GHQ in the WHO Study of Mental İllness İn General Health Care. *Psychological Medicine*, 27 (1): 191-197.
- Goldberg, I.(1996). Goldberg's Messege <http://www-usr.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html> [26 February 2011].
- Goldberg, I. (1995). *Internet-addiction-support-group for those with acute orchronic internet addiction disorder.* Heidelberg University <http://web.urz.uniheidelberg.de/Netzdienste/anleitung/wwwtips/8/addict.html>.
- Young, K.S. (1995). *Internet Addiction: The Emergence of A New Clinical Disorder.* *Cyberpsychol Behav*, 3:237-244.;“DSM-IV” kısaltmasıyla İsimlendirilen “Ruhsal Bozuklukların Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı”nda internet bağımlılığı halen bir hastalık olarak tanımlanmamıştır.
- Gül, S.K. ve Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*,11(1): 80-101.
- Gününç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye’de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik – Güvenilirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39: 220-232.
- GSM Association (2007). *Global Mobile Communication is 20 Years Old.*
- Hiness, A.M. (1997). Divorce – Related Transitions, Adolescent Development, and The Role of The Parent – Child Relationships: A Review of The Literature *Journal of Marriage and the Family*,59:375-388.
- Huang, R. L., Lu, Z., Liu, J. J., You, Y. M., Pan, Z. Q., Wei, Z., ... & Wang, Z. Z. (2009). *Features and Predictors of Problematic İnternet Use in Chinese College Students.* *Behaviour & Information Technology*, 28(5): 485-490.
- Humphreys, L. (2007). *Mobile Sociality and Spatial Practice: A Qualitative Fieldstudy of New Social Networking Technologies.*(Doktora Tezi). Pennsylvania Üniversitesi, ABD.

Hollander, E. (1993). Obsessive-Compulsive Related Disorders. *Washington, DC:* American Psychiatric Press, 23(7): 355-358.

İlhan, İ.Ö. ve Yıldırım, Fatma. (2010). Genel Öz Yeterlilik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4): 301- 308.

https://insamer.com/tr/teknoloji-kullanimi-ve-bagimlilik-acisindan-turkiye-gencliginin-fotografi_182.html [10 Mart 2015].

İşleyen, F. (2013). *Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin Kişisel ve Ailesel Faktörlerle İlişkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

<http://www.idc.com>[08.10.2015]

Jacobsen, W. C. ve Forste, R. (2011,2012). *The Wired Generation: Academic and Social Outcomes of Electronic Media Use Among University Students*. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 14(5): 275–280.

Junco, R. ve Cotton, S. R. (2011). *Perceived Academic Effects of Instant Messaging Use*. *Computers & Education*, 56: 370–378.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family, Self and Human Development Across Cultures: Theory and Applications* (2. baskı). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. ; Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983). *Socialization in The Context of The Family: Parent–Child Interaction*. *P. H*, 25(2): 19-34.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: İstanbul Matbaası, 84

Kalkan, M. ve Kaygusuz C. (2013). *İnternet Bağımlılığı*. Ankara: Anı Yayıncılık,77-80.

Karacan, E., Şener, Ş., Şahnur, Ş.(1996). Çocukluk ve Ergenlik Çağında Sosyal Fobi.*Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, Ankara, 1 (Ekim): 28-34.

Karasar, N. (2005), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları.

- Kaya, Mevlüt (2012). Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8:135-156.
- Kim, H. (2013). *Exercise Rehabilitation For Smartphone Addiction. J Exerc Rehabil* 9(6):500-5. <https://doi.org/10.12965/jer.130080> [31 Aralık].
- Kodaman, D. 2016. Bağlantıda Kalmak Ya Da Kalmamak İşte Tüm Korku Bu: İnternetsiz Kalma Korkusu Ve Örgütsel Yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2
- Koçak, A. ve Özcan, Y.Z. (2003). Research Note: A Need or A Status Symbol? Use of Cellular Telephones in Turkey. *European Journal of Communication*, 18(2): 241–254.
- Kopar, N. (2013). *Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin İletişim Becerilerine Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Köknel, Ö. (1998). *Bağımlılık: Alkol ve Madde Bağımlılığı*. İstanbul: Altın Kitaplar, 15.
- Köknel, Ö. (2001). *Kimliğini Arayan Gençliğimiz*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 142-143
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. (13. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi. 120-122-216-226
- Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (2005). *Ana Baba Tutumları Ölçeği. PDR'de Kullanılan Ölçekler* (ed. Yıldız Kuzgun, Feride Bacanlı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 4:349-356
- Kwon M, Lee J.Y, Won W.Y, Park J.W, Min J.A, Hahn J, et al. (2013). *Development and Validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS)*. Plos one. 8(2): 56936.

- Labrador, F. J. ve Villadongos, S. (2010). *Menores Y Nuevas Tecnologías: Conductas Indicadoras De Posible Problema De Adicción*. *Psicothema*, 22(2): 180-188.
- Lepp, A., Barkley, J. ve Karpinski, A. (2014). *The Relationship Between Cell Phone Use, Academic Performance, Anxiety and Satisfaction with Life in College Students*. *Computers in Human Behavior*. 31: 343–350.
- Lee, Y. K., Chang, C. T., Lin, Y. ve Cheng, Z. H. (2014). *The Dark Side of Smartphone Usage: Psychological Traits, Compulsive Behavior and Technostress*. *Computers in Human Behavior*, 31: 373-383.
- Ling, R. (2004). *The Mobile Connection: The Cell Phone's Impact on Society*. San Francisco: Morgan Kaufman Publishers, 244
- Lobet-Maris C. (2003). *Mobile Phone Tribes: Youth and Social Identity*. In *Mediating the Human Body: Technology, Communication and Fashion* (Eds. Fortunati L., Katz J. E., Riccini R.). New York: Lawrence Erlbaum, 87-92
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983). *Socialization in The Context of The Family: Parent-Child Interaction*. P. H. ; Yavuzer, H. (2004). *Çocuk Psikolojisi* (26. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi Yayıncılık, 1:101
- Mathews, R. (2004). *The Psychosocial Aspects of Mobile Phone Use Amongst Adolescents*. *Psych*, 26(6): 16–19. ; Wei, R., & Lo, V.H. (2006). *Staying Connected While On The Move: Cell Phone Use and Social Connectedness*. *New Media and Society*, 8: 53–72.
- Oulasvirta, A., Rattenbury, T. ve Ma, L. & Raita, E. (2012). *Habits Make Smartphone Use More Pervasive*. *Personal and Ubiquitous Computing*, 16(1): 105–114.
- Özata, Z.F. (2009). *İleri Teknoloji Yeniliği Olarak Akıllı Telefonların Genç Tüketiciler Tarafından Benimsenmesinde Etkili Olan Faktörler* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Özcan, Y. Z. & Kocak, A. (2003). Research note: A need or a status symbol? Use of Cellular Telephones in Turkey. *European Journal of Communication*, 18(2):241–254.
- Özer, Ş. (2013). *Problemlı İnternet Kullanımının Benlik Saygısı ve Özel İyi Oluş İle Açıklanabilirliği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları, 215-217.
- Öztürk, U. (2015). Bağlantıda Kalmak Ya Da Kalmamak İşte Tüm Korku Bu: İnternetsiz Kalma Korkusu Ve Örgütsel Yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(37):629-638.
- Park, C. and Park, Y. R. (2014). *The Conceptual Model on Smart Phone Addiction among Early Childhood*, *International Journal of Social Science and Humanity*, Vol. 4, No. 2. ; Thomée, S., Härenstam, A. & Hagberg, M. (2011). *Mobile Phone Use and Stress, Sleep Disturbances, and Symptoms of Depression Among Young Adults-A Prospective Cohort Study*. *BMC public health*, 11(1): 1
- Phares, V. ve Renk, K. (1998). Perceptions of Parents: A measure of adolescent' feeling about their parents. *Journal of Marriage and the Family*, 60:646-659.
- Pavot, W. ve Diener, E. (2008). The Satisfaction with Life Scale and The Emerging Construct of Life Satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 3(2): 137–152.
- Peker, A. ve Eroğlu, Y. (2015). Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ve Siber Zorbalığa Eğilim Arasındaki İlişkiler: Arkadaştan ve Öğretmenden Algılanan Sosyal Desteğin Aracı Rolü. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3): 759-778.
- Plotnik, R. (2009) *Psikoloji 'ye Giriş. 1. Baskı*, (Çev. Geniş, Tamer). İstanbul: Kaknüs Yayınları: 309.

- Rosen, L. D., Carrier, M. ve Cheever, N. A. (2013). *Facebook and Texting Made Me Do it: Media-Induced Task-Switching While Studying*. *Computers in Human Behavior*, 29: 948–958.
- Robins, K. (2013). *İmaj Görmenin Kültür ve Politikası*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 15.
- Salehan, M.,& Negahban, A. (2013). *Social Networking on Smartphones: When Mobile Phones Become Addictive*. *Computers in Human Behavior*, 29: 2632–2639.
- Sánchez-Martínez, M. ve Otero, A. (2009). *Factors Associated with Cell Phone Use in Adolescents in The Community Of Madrid (Spain)*. *CyberPsychology & Behavior*, 12: 131–137.
- Sato, T. (2006). Internet Addiction Among Students: Prevalence and Psychological Problems in Japan. *Japan Medical Association Journal*, 49(7&8): 279-283.
- Savage, S.J. ve Waldman, D.M. (2014). *The Value of Online Privacy: Evidence from Smartphone Applications*, [http://www.silicon-flatirons.org/documents/conferences/\[05.02.2015\]](http://www.silicon-flatirons.org/documents/conferences/[05.02.2015]).
- Schimmack, U., Diener, E. ve Oishi, S. (2002). Life Satisfaction is a Momentary Judgment and A Stable Personality Characteristic: The Use of Chronically Accessible and Stable Sources. *Journal of Personality*, 70(3): 345-384.
- Sevgi, L. (2013). *Teknoloji, Toplum ve Sağlık: Cep Telefonları ve Elektromanyetik Kirlilik Tartışmaları*. http://www.emo.org.tr/ekler/e73a9a0d37efb96_ek.pdf [29.08.2016].
- Smetana, J.G. (1994). *Parenting Styles and Beliefs About Parental Authority*. New Directions for Child Development: Beliefs About Parenting, Origins and Developmental Implication. Ed. Judith, G. Smetana. California: Jasey – Boss Publishers.
- Smith, M. B. (1968). *Attitude Change*. *International Encyclopedia of The Social Sciences*, Crowell Collier and Mac Millan, 458-467.

- Spera, C. (2005). A Review Of The Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles And Adolescent School Achievement. *Educational Psychology Review*, 17: 125- 146
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. Ed. Figen Çok). Ankara: İmge Kitabevi,355-356
- Şar, A.H. ve Işıklar, A. (2012). Problemlı Mobil Telefon Kullanımı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması, *International Journal of Human Sciences*, 9(2): 264-275.
- Şendil,G. (2003). *Çocuk, Ergen ve Anne Baba*.İstanbul: Çantay Yayınları, 175-176-177
- Tan, S. 2007 . Öğrencilerin E-öğrenmeye Hazır Bulunuşluk ve Memnuniyet Düzeylerinin Akademik Başarıya Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3): 219-241
- Tahiroğlu, A. Y., Avcı, A. ve Çekin, N. (2008). Çocuk İstismarı, Ruh Sağlığı ve Adli Bildirim Zorunluluğu. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9: 1-7.
- Taylor, A.S. and Harper, R., (2003). The Gift of the Gab?: A Design Oriented Sociology of Young People’s Use of Mobiles, *Journal of Computer Supported Cooperative Work (JCSCW)*. 12(3):267-296.
- Tekin, Ç., Güneş, G. ve Çolak, C. (2014). *Cep Telefonu Problemlı Kullanım Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. *Medicine Science* 3(3): 1361-1381
- Tezcan, M., (1992). *Eğitim Sosyolojisi*,(8. Basım). Ankara: Zirve Ofset, 67
- The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – 5 . (2013).*American Psychiatric Association*. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*.<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id> [18 Ağustos 2016].

- Türkiye İstatistik Kurumu.(2017). *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*.http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id [10.05.2018].
- USTA, A. (2012). Çocuğun Ruhsal Süreçleri Üzerinde Ailelerin Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15):1-14
<https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimliliği>
- Walker, Lawrence J. ve Henning, Karl, H. (1999). Parental Style and Sevelopment of Moral Reasoning. *Journal of Moral Education*, 28(3): 359-374.
- Weiss, L. H., ve Schwarz, J.C. (1996). “*The Relationship Between Parenting Types and Older Adolescents*” Personality, Academic Achievement, and Substance Use. *Child Development*, 67:2101-2114
- Wechaler, 2016. *The Wechsler Intelligence Scale For Children* (4. baskı). London: Pearson Assessment.
- Wood, E., Zivcakova, L., Gentile, P., Archer, K., De Pasquale, D. ve Nosko, A. (2012). *Examining The Impact of Off-Task Multi-Tasking With Technology On Real-Time Classroom Learning*. *Computers and Education*, 58: 365–374.
- Wu, C. S. T., Wong, H. T., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S. M., Lam, C. H., & Liu, K. M. (2016). *Parenting Approaches, Family Functionality, and İnternet Addiction Among Hong Kong Adolescents*. *BMC pediatrics*, 16(1): 130.
- Xiuqin, H., Huimin, Z., Mengchen, L., Jinan, W., Ying, Z., & Ran, T. (2010). *Mental Health, Personality, and Parental Rearing Styles of Adolescents With İnternet Addiction Disorder*.<https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0222> (16 Ağustos).
- Van Deursen, A. J., Bolle, C. L., Hegner, S. M. ve Kommers, P. A. (2015). *Modeling Habitual and Addictive Smartphone Behavior: The Role of Smartphone Usage Types, Emotional İntelligence, Social Stress, Self-Regulation, Age, and Gender*. *Computers in Human Behavior*, 45: 411-420.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*. (15. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk psikolojisi* (27. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi,33.
- Yavuzer, H. (2000). *Ana-Baba ve Çocuk*. (13. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi,105 - 122
- Yavuzer, H. (2001). *Yaygın Anne - Baba Tutumları. Ana Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 83–74.
- Yıldırım, S., Kişioğlu, A. (2018). Teknolojinin Getirdiği Yeni Hastalıklar: Nomofobi, Netlessfobi, Fomo.*SDÜ Tıp Fak Dergisi*,25(4):473-480.
- Yıldırım, S., Gezgin, D. M., Şumuer, E., Arslan, O. (2016). Nomophobia Prevalence Among Pre-Service Teachers: A Case of Trakya University.*Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1): 86-95.
- Yıldız, A. (2004). *Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık*. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6: 131-150.
- Yılmaz, A.(2000). Anne -Baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması.*Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3):160-172.
- Yılmaz, A. (2000).*Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu İle Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*(YayınlanmamışDoktora Tezi).Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Young, K. S. (1997, August). *What Makes The Internet Addictive: Potential Explanations For Pathological Internet Use*. In 105th annual conference of the American Psychological Association, Chicago, 15:12-30
- Young, K. S. (2004). *Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences*, *American Behavioral Scientist*, 48 (4): 402- 415.
- Zorbaz, O. (2013). *Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

EKLER

EK – 1

KİŞİSEL BİLGİ ÇİZELGESİ

Sevgili Öğrenciler;

Sizden ricam, her maddeyi dikkatlice okuyarak kendi durumunuza en uygun biçimde yanıtlamanızdır. Vereceğiniz içten ve doğru cevaplar, bu araştırmaya önemli katlılar sağlayacaktır. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Lütfen cevaplanmamış soru bırakmayınız. Yardımlarınız için şimdiden teşekkürler.

1-) Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

2-) Yaş:

3-) Annenin Eğitim Durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve Üstü ()

4-) Babanın Eğitim Durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve Üstü ()

5-) Ailenin Gelir Düzeyi: Düşük () Orta () İyi () Çok İyi ()

6-) Akademik Başarı bakımından kendinizi nasıl görüyor sunuz? İyi () Orta () Yetersiz ()

EK – 2

ANNE – BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi anne ve babanızı düşünerek dikkatlice okuyunuz.

Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Cümlelerin sonuna; Tamamen benziyorsa 4; biraz benziyorsa 3; benzemiyorsa 2; hiç benzemiyorsa 1 yazınız.

- 1-) Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
- 2-) Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
- 3-) Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
- 4-) Anne ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
- 5-) Anne ve babam bazı konularda “sen kendin karar ver” derler.
- 6-) Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam bana yardım ederler.
- 7-) Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
- 8-) Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
- 9-) Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
- 10-) Anne ve babamla her tartıştığında bana “büyüdüğün zaman anlarsın” derler.
- 11-) Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.

12-) Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.

13-) Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.

14-) Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.

15-) Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.

16-) Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.

17-) Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.

18-) Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

19-) Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi? a-) EVET b-) HAYIR

Eğer cevabınız evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaç kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir.

8:00'dan önce; 10:00 – 10:59 arası

8:00 – 8:59 arası; 11:00 ya da daha geç

9:00 – 9:59 arası ; istediğim saate kadar

20-) Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi? a-) EVET b-) HAYIR

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaç kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir.

8:00'dan önce; 10:00 – 10:59 arası

8:00 – 8:59 arası; 11:00 ya da daha geç

9:00 – 9:59 arası; istediğim saate kadar

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

21-) Eğer Bir yere gittiysen nereye gittiğini

a-) Hiç çaba göstermezler b-) Çok az çaba gösterirler c-) Çok çaba gösterirler

22-) Boş zamanlarında ne yaptığını

a-) Hiç çaba göstermezler b-) Çok az çaba gösterirler c-) Çok çaba gösterirler

23-) Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını

a-) Hiç çaba göstermezler b-) Çok az çaba gösterirler c-) Çok çaba gösterirler

Annen ve baban aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

24-) Eğer gece bir yere gittiysen; nereye gittiğin,

a-) Bilgileri yoktur. b-) Çok az bilgileri vardır. c-) Çok bilgileri vardır.

25-) Boş zamanlarında ne yaptığın

a-) Bilgileri yoktur. b-) Çok az bilgileri vardır. c-) Çok bilgileri vardır.

26-) Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığın

a-) Bilgileri yoktur. b-) Çok az bilgileri vardır. c-) Çok bilgileri vardır.

EK – 3

AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

- 1-) Akıllı telefon kullanımım sebebiyle planlanmış işlerimi yetiştiremiyorum.
- 2-) Akıllı telefon kullanımım sebebiyle sınıfta, ödev yaparken veya çalışırken konsantre olmakta güçlük çekiyorum.
- 3-) Aşırı akıllı telefon kullanımına bağlı baş dönmesi ya da bulanık görme yaşıyorum.
- 4-) Akıllı telefon kullanırken bileklerimde ya da boynumun arkasında ağrı hissediyorum.
- 5-) Aşırı akıllı telefon kullanımı sebebiyle yeterli uykumu alamıyorum ve kendimi yorgun hissediyorum.
- 6-) Akıllı telefon kullanırken sakinleşiyor ve rahatlıyorum.
- 7-) Akıllı telefon kullanırken kendimi keyifli ve coşkulu hissediyorum.
- 8-) Akıllı telefon kullanırken kendimi güvende hissediyorum.
- 9-) Akıllı telefon ile stresten kurtulmak mümkündür.
- 10-) Akıllı telefon kulanmaktan daha eğlenceli bir şey yoktur.
- 11-) Akıllı telefon olmazsa hayatım bomboş olur
- 12-) Kendimi en çok akıllı telefon kullanırken özgür hissediyorum.
- 13-) Akıllı telefon kullanmak hayatımdaki en eğlenceli şeydir.
- 14-) Akıllı telefonumun olmamasına dayanamam.
- 15-) Akıllı telefonum elimde değilken kendimi sabırsız ve sinirli hissediyorum.
- 16-) Kullanmadığım zamanlarda bile aklımda akıllı telefonum var.

17-) Günlük hayatımı büyük lde etkilese bile akıllı telefonumu kullanmaktan asla vazgeçmem.

18-) Akıllı telefonumla meşgul iken rahatsız edilmek beni sinirlendirir.

19-) Tuvalete acilen gitmek zorunda olsam bile akıllı telefonumu yanıma alırım.

20-) Akıllı telefon aracılığıyla daha fazla insanla tanışmak harika bir duygudur.

21-) Akıllı telefondaki arkadaşlarımla olan ilişkilerimin gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla olan ilişkilerimden daha samimi olduğunu düşünüyorum.

22-) Akıllı telefonumu kullanamamak bir arkadaşımı kaybetmek kadar acı verici olabilir.

23-) Akıllı telefonumdaki arkadaşlarımla, gerçek hayattaki arkadaşlarıma göre beni daha iyi anladıklarını düşünüyorum.

24-) İnsanların Twitter ya da Facebook'taki konuşmalarını kaçırmamak için akıllı telefonumu sürekli kontrol ederim.

25-) Twitter ya da Facebook gibi sosyal ağları uyanır uyanmaz kontrol ederim.

26-) Akıllı telefondaki arkadaşlarımla zaman geçirmeyi gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla ya da diğer aile bireyleriyle zaman geçirmeye tercih diyorum.

27-) Diğer İnsanlara sormaktansa akıllı telefonumdan araştırmayı tercih ederim.

28-) Akıllı telefonumun bataryası doluyken bile bir gün yetmez.

29-) Akıllı telefonumu planladığımdan daha fazla kullanıyorum.

30-) Akıllı telefonumu kullanmayı bıraktıktan hemen sonra yine kullanma ihtiyacı hissediyorum.

31-) Akıllı telefonumu kullanma süremi kısaltmayı defalarca denedim fakat her defasında başarısız oldum.

32-) Akıllı telefon kullanma süremi kısaltmam gerektiğini hep düşünüyorum.

33-) Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söylüyorlar.